

SVOBODNA SLOVENIJA

“ESLOVENIA LIBRE”

1950 - Año del Libertador General San Martín - 1950

Registro Nacional de la Propiedad
Intelectual No. 315759

Año (Leto) VIII (3) No. (Štev.) 50

BUENOS AIRES,
14. DECEMBRA (DICIEMBRE)

CORREO
ARGENTINO
(Procedencia)

FRANQUEO A PAGAR

TARIFA REDUCIDA
Concesión N° 3824

Victor Martínez 50 - Buenos Aires

Spominu velikega moža

Veliki in napredni narodi so mojstri v ustvarjanju svoje zgodovine. Lahko jim je, kajti ves svet jih pozna, denar imajo in propagandna sredstva, ki jim pomagajo, da pridejo do prave ocene celo manj važne stvari. Pri majhnih narodih je drugače. Saj n. pr. za nas Slovence večina sveta niti ne ve, če obstajamo, kaj šele, da bi vedeli, ali se zanimali za kako podrobnost iz našega narodnega življenja ali zgodovine. To bi se dalo končno še opravičiti, ne moremo pa najti opravičila, če bi celo mi sami ne poznali svoje zgodovine in moči, ki so jo kovali.

Narodovo zgodovino delajo ljudje, sinovi naroda, ki jim je Božja Previdnost določila posebne naloge in dala za to potrebne zmožnosti. Enemu je dan dar, da postane duhovni preroditelj naroda, drugemu, da pomaga narodu do večjega kulturnega razmaha, tretjemu, da prisloži na pomoč na gospodarskem polju in onemu, da na političnem torišču brani narodne koristi.

Dne 14. decembra bo minilo prvo desetletje, odkar nas je nenadoma zapustil dr. Anton Korošec, mož, ki je zlasti v letih med obema svetovnjima vojnama politično vodil slovenski narod in čigar nesebično delo je oplajalo prav vse pango našega narodnega življenja.

Pričujoča številka našega lista posveča vso prilogo spominu dr. Korošca. Vojni dogodki, ki so se začeli kmalu po njegovi smrti, so preprečili izdajo njegovega življenjepisa, zato je prav, da list vsaj v skromnimi obliki osvetli najlepše poteze v življenju in značaju dr. Koroščevem, da se ne pozabijo. V teh desetih letih se je zgodilo toliko stvari, da je nastala nevarnost, da novi rod pozabi na važne dogodke in osebe izpred vojne, ali pa jih gleda omalovažujoče, nekritično, morda celo krivično.

Kadar presojamo življenje in delo kakšnega človeka, se moramo živjeti v čas in razmere, v katerih je živel. Če po tem pravilu presojamo delo dr. Korošca za slovenski narod, smemo trditi, da je izpolnil svojo veliko in odgovorno nalogo, ki mu jo je naložila Previdnost, v odlični meri.

Bog mu je dal v obilni meri vse za to nalogo potrebne lastnosti. Že njegova moška postava in estetsko popoln izraz njegovega obličja je vzbujal pozornost in spoštovanje. Njegove duševne lastnosti so ga v visoki meri usposabljele za mesto, ki ga je imel. Kot duhovnik in politik je moral delovati v okolju, ki je mnogokdaj bilo neprijetno. Metode jugoslovanske politike v parlamentu in izven njega so bile kavalirskemu značaju dr. Korošca odvratne; saj so velikokrat psotka, laž, neiskrenost, celo revolver, nadomeščali to, kar bi tudi v politiki moralo biti upoštevano in nedotakljivo: čast, poštenje, nesebičnost. Kljub vsem tem oviram, ki so bile za duhovnika še toliko bolj neprijetne, dr. Korošes ni storil nikdar ničesar, kar bi kakorkoli omadeževalo njegovo osebo in stanovsko čest. Tako se je kot orjak povzpел nad vse druge in vse ga je spoštovalo in cenilo, čeprav mnogi niso odobravalji njegovih in njegovega naroda političnih načel.

Dr. Korošec je bil zmožen politik. Ne kričaje in tribun, saj vemo, kako nerad je javno nastopal celo v parlamentu, ampak politik v višjem pomenu besede. Zanj je bila politika to, kar je za profesorja njegova katedra, za umetnika njegovo ustvarjanje. Bil je odličen psiholog, ki je znal znanstveno razčleniti pereča vprašanja, pretehtati razloge za in proti, upoštevati vse mogoče nepredvidne okoliščine in ovire, napraviti praktičen sklep in končno poiskati najprimernejšo pot, kako bi bilo mogoče ta sklep uresničiti. Prav zaradi te njegove lastnosti ga vidimo na odgovornih državnih mestih vedno, kadar so vsi drugi odpovedali.

Dr. Korošec je bil nesebičen do skrajnosti. Zase ni skrbel. Zadovoljil se je s skromnim življenjem povprečnega malomeščana. Zato pa je naravnost užival, da je lahko delil drugim, potrebnim in tudi nepotrebnim. Če o kom, potem o

njem lahko rečemo, da levica njegova ni vedela, kaj dela desnica. To njegovo veliko nesebičnost je poznal ves narod, tako, da se nihče ni začudil, ko ob njegovi smrti ni bilo nikake zapuščinske obravnave, ker pač ni ničesar imel.

Dr. Korošec ni bil samo politik. Več kot politika in stranka mu je bil narod. Z vso energijo in njemu lastno taktiko se je znal boriti, da bi svojemu narodu priboril to, kar mu gre, pa naj je bila to borba za univerzo, ali slovensko akademijo, za slovenske pravice v šoli, za razvoj umetnosti, književnosti, za za-

SOCIALISTI IN BODOČNOST NEMČIJE

Nedavno so imeli v raznih deželah zahodne Nemčije deželne in občinske volitve. Ponekod so prejeli socialisti toliko glasov, da so najmočnejša stranka v parlamentih ali občinah, drugod pa so druge stranke — zlasti stranka koncederljaja Adenauerja — mnogo izgubile in bodo stranke, ki pripadajo vladni koaliciji v Bonnu, težko ohranile večino, ki bi bila dela sposobna. Pomen porasta socialističnih glasov je še večji zaradi tega, ker je vodstvo socialistične stranke zagovarjalo nujnost, da se nemški narod v zahodni Nemčiji ne oboroži; volitve so pokazale, da je velik del prebivalstva sledil tem zahtevam socialistične stranke. Težišče volitev ni bilo tedaj na vprašanjih notranje politike, pač pa na problemu, ki je tako tesno zvezan ob enem s fronto, ki naj ob Labi varuje zahodni svet pred sovjetskim vderom. Ako pride do takega napada na zahod, nemško ljudstvo po socialističnih nazorih ne bi postavilo svoje lastne vojske proti komunističnim napadalcem. In pri tem je ena glavnih resnic evropske politike ravno ta, da je organizacija sleherne evropske vojaške sile brez sodelovanja nemškega vojaka obsojena skoraj da na neuspeh.

Socialisti in skrajni nacionalisti mislijo isto

Nemški socialisti so v rednih razmerah igrali v nemški politiki vodilno vlogo. Bili so v vseh nemških demokratskih parlamentih najmočnejša ali pa med najmočnejšimi strankami. Kar je sklenila nemška socialistična stranka, je močno vplivalo na stališče ostalih evropskih socialističnih strank. Tokrat vlada v Angliji laboristi in njih vlada v krepki meri vpliva na organizacijo Evrope; pogosto se nazoru angleških socialistov v zunanji politiki krijejo z nazoru nemških socialistov. Predstavniki drugih evropskih strank v zboru evropskih zasedanj v Strasbourgu, kjer se pripravlja delo za združeno Evropo, pogosto očitajo angleškemu socializmu, da s svojo politiko sabotirajo delo za združitev Evrope. Ko so pred nekaj dnevi v Strasbourgu glasovali o ustanovitvi enotne evropske oborožene sile, so nemški socialisti glasovali proti. V nekem oziru je tedaj politika socialistov v Angliji in zahodni Nemčiji že vzporejena in ta politika za enkrat ni v podporo naporom za združeno Evropo.

Proti temu, da bi zahodna Nemčija pod sedanjimi pogoji prejela oboroženo silo, so poleg socialistov tudi skrajni nemški nacionalisti. Socialisti menijo, da zah. Nemčija ne more misliti na svojo oboroženo silo, dokler zavezniki v Evropi sami ne bodo zadostno oboroženi in dokler ti zavezniki ne bodo sprejeli listine, s katero bodo poročevali za varnost nemškega ozemlja, ki ga bodo v slučaju potrebe potem res tudi branili. Šele tedaj, kadar bosta izpolnjena ta dva pogoja, bi nemški socialisti mogli pristati na predlog, da se ustanovi nemška oborožena sila v okviru skupne evropske vojske. — Skrajni nemški nacionalisti pa gredo še dalje in terjajo, da nemški narod ne more sodelovati v nobeni vojski, dokler temu narodu ne bo vrnjena popolna enakopravnost in dokler ne bodo popravljene krivice, prizadejane v času okupacije. Mnogi nemški strokovnjaki, ki so bili poprej na važnih diplomatskih mestih (baron Na-

družništvo, za stanovska združenja, za dijaštvo, ali pa za reveže in brezdomce po ljubljanskih predmestjih, lastnost, ki jo ima le oni, kateri zna pri javnem delu popolnoma pozabiti nase in se prav ves in vedno posvetiti skrbi za druge.

Desetletnica njegove prezgodnje smrti naj bo za nas vse zgled, kako je treba delati za narod. In za narod smo dolžni delati prav vsi, vsak v svojem poklicu in okolju. In še eno: Dolžnost slehernega med nami je, da znamo pravilno ceniti zasluge svojih velikih mož in jim dati v zgodovini naroda mesto, ki jim gre, po zgledu večjih narodov, ki znajo biti tudi v tem pogledu veliki.

dolny v Moskvi), zagovarjajo misel, da naj se Nemčija izreče za politiko nevtralnosti. To nevtralnost naj zavezniki iz druge svetovne vojne zavarujejo s posebno pogodbo. V bodoči vojni med USA in sovjeti si bodo Nemci mogli tako s svojo nevtralnostjo priboriti ugled in moči, ki bo novi Nemčiji odprla tisto pot, ki jo je Nemčiji zarisal Bismarck. Nadolnyjev krog gre celo tako daleč, da meni, da se odpira pot Nemčije v okvir stare slave in moči samo na temeljih prijateljstva Nemčije v vzhodni, to je s sovjeti in z jugovzhodno Evropo. Kakor socialisti, tako menijo tudi ti predstavniki, da bi oborožitev Nemčije v sedanjih razmerah samo izzivala tiste, ki menijo, da je nemški vojak še vedno največja nevarnost za ves svet in zato celo terjajo, da je predpogoj za ohranitev nemške nevtralnosti ta, da ostane Nemčija brez oborožene sile. Razlika med obojimi je samo ta, da nemški socialisti izraziti protikomunisti in zato verujejo, da bodo sovjeti skušali z oboroženo silo podpreti splošno kom. revolucijo, dočim menijo nacionalisti, da komunisti nemški bodočnosti niso nevarni. Pomen kom. moči v Evropi je treba le pravilno izbrati, da bo nazadnje podprla dvig nemškega nacionalnega gibanja. V naraščajoči napetosti med USA in sovjeti morejo sovjeti nekoč ponoviti napram nemškim nacionalistom isto potezo, kakor so jo ob priliki dogovorov med Ribentropom in Stalinom v letu 1939.

Šibkosti nemškega socializma

V 19. stoletju je bila Nemčija zibelka modernega socialističnega političnega gibanja v Evropi. Nemške socialistične strokovne in kulturne organizacije so bile vzor vsem drugim po svetu. Iz socialističnih vrst je Nemčija prejela celo vrsto odličnih državnikov v Viljemovi Nemčiji in v weimarski republiki. Toda vso to dobo je socialistino stranko spremljala lastnost, ki so jo v Evropi proglasili za usodno pogreško; v odločilnih trenutkih je nemška socialistična stranka klonila pred gesli nemškega nacionalizma in pred zahtevami nemških desničarskih strank. Ko je bil konec julija 1914. vodja nemških socialistov Herman Mueller v Parizu, je na skupni seji evropskih socialističnih strank sprejel sklep, da bodo nemški socialisti v parlamentu glasovali proti vojnim kreditom vlade, ki je šla v vojno. Toda ko je prišel v Berlin, je nemška socialistična stranka prva ovrgla ta sklep in v parlamentu nato soglasno glasovala za vse vojne kredite in s tem za prehod v vojno stanje, ki je rodilo prvo svetovno vojno. — V weimarski republiki so v odločilnih dneh pred prihodom Hitlerja na oblast socialisti z abstinenco in z opozicijo proti tedanji Brueningovi vladi v letu 1933 v veliki meri omogočili prevzem oblasti v Nemčiji po nacistični stranki. Res je, da je veliko socialističnih državnikov to napako nato poplačalo z dolgoletnimi zapori v koncentracijskih taboriščih, toda Nemčija je v drugi svetovni vojni prestala tragedijo, ki bi jo socialistična stranka mogla preprečiti, ako bi zaslutila nevarnosti, ki jih nosi slabost njene taktike. V Franciji in v Italiji so socialistično stranko dolžili, da pripravljata ta pot kom. diktaturi, v Nemčiji je socialistična stranka že dvakrat odprla pot nemškemu nacionalističnemu imperializmu.

Día del Petróleo — cuadro gigantesco de la Nueva Argentina

El Día del Petróleo encuentra a la Nueva Argentina dueña de una inmensa riqueza petrolífera. En efecto al término de este Año Sanmartiniano se han logrado alcanzar los índices de producción previstos para el año 1952.

Este resultado es la consecuencia del dinamismo que el Gobierno del General Perón ha impuesto a esas actividades, el cual ha permitido llevar las perforaciones hasta Tierra del Fuego, al mismo tiempo que activar la industrialización del producto, crear una poderosa flota para el transporte, tender desde Comodoro Rivadavia a Buenos Aires uno de los gasoductos más grandes del mundo y montar modernas refinerías.

El Día que conmemora el descubrimiento de los primeros yacimientos en Argentina, presenta hoy día verdaderamente un cuadro magnífico de toda actividad económica argentina.

Para adherirse a la celebración del Día del Petróleo, el presidente de la Nación dirigió un mensaje radial a los trabajadores del gremio.

Después de expresar que tenía presentes a todos los trabajadores petroleros "desde el más modesto obrero de los campamentos hasta el más especializado técnico de Yacimientos Petrolíferos Fiscales", el orador dijo lo siguiente:

"Haber preservado las fuentes argentinas de hidrocarburos de la explotación privada o foráne asignifica haber contraído el deber de explotarlos nosotros, pero explotarlos con eficacia, con amplitud y con la debida intensidad.

"Una riqueza nacional, tan importante como el petróleo, de poco nos valdría si su aprovechamiento no estuviera a tono con las exigencias del progreso integral de la Nación.

"El Estado tiene una función más importante que la de conservar los bienes naturales; debe ponerlos en función económica, vale decir, al servicio del país y del pueblo.

"Ya he dicho otras veces que no considero riqueza a la que está debajo de la tierra, sino a la que se ha extraído y está llenando las necesidades nacionales.

"Solamente así la industria petrolera estará encauzada dentro del marco de la doctrina justicialista, cuyo objetivo final no es otro que la felicidad del pueblo y la grandeza de la Nación".

Finalmente destacó la labor que cumplen Empresas Nacionales de Energía en la coordinación de cada rama específica de la producción.

Dan slave argentinskega gospodarstva

"Dan petroleja" vpada letos v letu Generala San Martina z uspehi, ki jih je petrolejska industrija dosegla v toliki meri, da je letos dosegla številke, predvidene za leto 1952.

Ta uspeh je posledica dinamizma vlade generala Perona, ki je znala raztegniti delovanje te stroke argentinske industrije tja do Ognjene zemlje. Dovaža pa ta produkt veliko brodovje petrolejskih tankov in iz Comodora Rivadavia je speljan plinovod do Buenos Airesa, ki je med največjimi na svetu.

Ta dan proslav kaže letos Argentino resnično v okviru, ki nudi resnično veličastno sliko vse argentinske gospodarske delavnosti.

Za ta dan je govoril predsednik republike general JUAN PERON vsem delavcem, ki so zaposleni v petrolejski industriji. Ko je povdaril, da govori vsem, od delavca do najvišjega strokovnjaka, je podčrtal sledeče:

"Ker smo rešili vire vrelcev iz zasebnih in tujih rok, smo jih ohranili zase. Tako jih izčrpavamo uspešno, v celoti in s potrebno vztrajnostjo. Vse to bogastvo bi pa malo pomenilo za nas, ako ne bi bilo v skladu s potrebami splošnega napredka države. Država ima za nalogo, da te vire postavi v službo vsega naroda. Povedal sem že ob drugi priliki, da ne mislim na bogastva, ki so pod zemljo, ampak imeti moramo pred očmi bogastvo, ki se izčrpala in ki odgovarja narodnim zahtevam. Samo tako se je mogla vsa petrolejska industrija vključiti v okvir justicializma, čigar cilj je osrečitev vsega naroda in veličina države".

Ob koncu je podčrtal nalogo, ki jo odpravljajo državna podjetja, ki spravljajo v istomernost dela vseh naprav.

Največji in najzanimivejši slovenski zbornik

Koledar Svobodna Slovenija 1951 je dotiskan

V PRAV zadnjih dneh se je založništvo odločilo, da je dodalo koledarju še 32 strani. Le tako je bilo mogoče objaviti vsaj še del izredno pomembnih člankov naših sodelavcev. Tega ne bi mogli storiti, če bi imel novi koledar le 256 strani, kot

jih ima letošnji in kot je bilo predvideno.

Tako bo imel novi koledar 288 strani in še štiri umetniške priloge na posebnem papirju z reprodukcijami del slovenskih umetnikov v zamejstvu in to: kiparjev Goršeta (Trst) in Ahčina (Buenos Aires) ter slikarjev Bare Remčeve, Koritnika in Laha (Buenos Aires) ter Kramolca (Kanada).

Radi nenadne tolikšne razširitve koledarja prodajna cena ne bo mogla biti 30 pesov, kot smo javili v zadnji številki našega lista, ampak 32 pesov.

Vse Slovence v zamejstvu prosimo, da čimprej in v čim večjem številu kupijo novi koledar, da bo založba mogla plačati velike tiskarske stroške. S čim večjim nakupom pa bodo Slovenci dali tudi priznanje požrtvovalnim sodelavcem in urednikom ter pobudo za novo delo.

Založba

"Svobodna Slovenija"
Calle Victor Martínez 50
Buenos Aires

Zbornik zgodovinsko-političnih razprav

Koledar Svobodna Slovenija za leto 1951 vsebuje poleg izredno kvalitetnih literarnih del pesnikov in pisateljev, o čemer smo že poročali, tudi najrazličnejše pregledne: Naša kulturna preteklost v luči obletnice (Lojze Geržinič), Periodični emigrantski tisk (Jana Mlinar), Dalavske zakonodaje v državah, kjer prebivajo slovenski novonaseljenci (Smersu Rudolf), Kulturno ustvarjanje Slovencev v zamejstvu: Književnost (Tine Debeljak), Slikarstvo, kiparstvo in gledališče (Marjan Marolt), Glasba (Z. S.), Pregled političnih dogodkov v svetu v letu 1950 itd.

Novost koledarja je "Zamejska potovka", ki je prepotovala skoro vse dežele, kjer prebivajo slovenski novonaseljenci in na izredno zanimiv in šaljiv način opisuje življenje teh Slovencev. Ludvik Kavšek (znan po "Kolektivu") opisuje kako je v Argentini iskal delo in ga končno našel. Pri tem opisu se bo vsak iz srca nasmejal. Reportaža Simona Preprostega "Obisk pri Abu Sabu" bo vsak večkrat prebral, četudi pisec prosi bralce v uvodu, naj tega članka ne berejo, če nimajo dobrih živcev. Še in še bi lahko naštevali.

Posebnost novega koledarja pa so zgodovinsko - politične razprave. V tem delu je osrednja razprava prikaz zgodovinske osnove Osvobodilne fronte, ki je leta 1941 začela pri nas z notranjo revolucijo. Pisatelj Janez Martinec je v razpravi opisal kako so slovenski politični ljudje z dr. Korošcem na čelu gradili Slovenijo v dvajsetih letih Jugoslavije, na drugi strani pa, kako je zorela razdiralna sila države v komunistični partiji in pripravljala revolucijo, kadar bi prišel tisti "X dan", ko bo vstalo do ločila Kominterna. To se je zgodilo junija meseca 1941. Prvič je tu z nase strani opisana in komentirana ta pot komunistov na oblast, ki je bila silno vijugasta: ob vsaki priliki je menjavala svoja gesla z enim samim ciljem: priti na oblast. Ta razprava obsega 30 strani. Je dokumentarna in podprta s citati in navedbami virov. Predstavlja prvo poglavje rokopisne knjige, ki naj opiše komunistično revolucijo v Sloveniji.

Nadvse zanimiva je razprava dr. Ivana Ahčina, v kateri opisuje kako so nacisti in fašisti pripravljali vojno. Pisec pove mnogo zanimivosti iz lastnega opazovanja tako v Italiji, kakor tudi v Nemčiji. Bil je kot novinar z dr. Milanom Stojadinovičem v Rimu in s knezom Pavlom v Berlinu.

Predsednik Narodnega Odbora za Slovenijo dr. Miha Krek pa je napisal krasen članek o dr. Korošcu, čigar desetletnice smrti se spominjamo v teh dneh.

Poseben članek je posvečen prvi slovenski žrtvi druge svetovne vojne dr. Francu Kulovcu, čigar smrt in pogreb opisuje eden izmed treh udeležencev res žalostnega pogreba v Beogradu.

Prijatelj ing. Emerja se s toplimi besedami spominja smrti tega junaškega fanta, ki je padel v Ljubljani pred desetimi leti kot prva žrtev komunističnih atentatov.

V posebnem poglavju pod naslovom "Dali so svoja življenja, da bi slovenski rod mogel v svobodi živeti" se koledar spominja petletnice konca vojne in naših vetrinskih žrtev, katerim postavlja vsako leto že tradicionalni spomenik. Letos še posebno. Spominski zapiski dr. Kreka iz tiste dobe ter opis dogodkov v Vetrinju dr. Meršola po lastnem doživljanju so izredno zanimivi in zgodovinsko pomembni. To poglavje vsebuje govora dr. Rožmana "Krivda in zaslužnje krvi" in dr. Kreka o slovenskih domobrancih. To sta govora, ki sta jih govorila na spominski proslavi v Clevelandu. Poglavje pa zaključuje Jeremija Kalina "Junaška pesem mladcev pred budočo se zoro".

Ne bi bil popolen koledar, če ne bi imel politično-zgodovinskih opisov razvoja dogodkov na Koroškem in Primorskem. Ta dva članka, ki sta jih napisali osebi, ki sta tako na Koroškem kot na Primorskem neposredno doživljali vse dogode, bosta za večino naravnost odkritje.

Tako smo navedli le del vsebine tega izredno bogatega zbornika Slovencev v zamejstvu.

Slovenci, Slovenke! V nedeljo 17. decembra 1950, ob desetletnici smrti dr. Antona Korošca bomo počastili njegov spomin. Udeležite se vsi sv. maše, ki bo darovana ob običajni uri redne slovenske maše na Belgrano, v Ramos Mejia, v San Martinu in v Lanusu. Tudi v San Justo bo sv. maša za dr. Korošca ob pol devetih. Popoldne ob 6.15 pa se udeležite akademije Društva Slovencev v počastitev dr. Antona Korošca. Akademija bo v dvorani Salezijanskega zavoda na Belgrano.

IZ TEDNA V TEDEN

Iz svobodnega sveta

USA: V ZN se je zbralo 13 azijskih držav pod vodstvom Indije, ki so predložile rdečim kitajskim delegatom poziv o prenehanju bojov na Koreji. Resolucija je prišla pred politični odbor ZN, ki jo proučuje. Po nekaterih poročilih naj bi bili Kitajci pripravljeni ustaviti ogenj ob 38. vzporedniku, vendar nekateri zanikajo to izjavo. Trdijo tudi, da bi se Kitajci lahko ustavili, da pa bodo poslali naprej severno korejsko vojsko, ki so jo nanovo organizirali in oborožili.

Sestanek Truman-Attlee je odjeknil širom sveta. Po končani konferenci, ki so bile tajne, sta oba izdala uradno poročilo 10 točk, v katerih zagotavljata, da USA in Britanija ne bosta popustili nobenemu napadalcu in da bosta obe državi ter članice Atlantskega pakta čim bolj pohitele z oborožitvijo. Program 10 točk je naslednji: 1. ZSSR lahko ustavi komunistične napade na Koreji in povsod na svetu, s čemer bi se končala oboroževalna tekma; 2. ZN so pustili vrata odprta rdeči Kitajski, da začne pogajanja za rešitev korejskega konflikta, ki naj bi Koreji prinesel svobodo in združitev; 3. USA in Britanija se v vseh problemih popolnoma strinjata, razen v vprašanju pripustitve rdeče Kitajske v ZN; 4. Nesporazum v tem vprašanju ni ovira, da USA in Britanija ne bi bili skupno pripravljeni upreti se vsaki agresiji kjer koli na svetu; 5. Vprašanje Formose morajo rešiti ZN. Rdeči Kitajci smatrajo, da ta otok spada pod kitajsko oblast; 6. Truman upa, da ne bo treba nikdar uporabiti atomske bombe, bo pa Attlee-a pravočasno obvestil, kadar se bo pokazala potreba po uporabi atomske bombe; 7. Britanija bo prepovedala vsak izvoz vojaškega materiala vsem komunističnim državam. USA je ta sklep že izvršila; 8. USA in Britanija bosta pomagali vsem svobodnim narodom, ki jim grozi komunizem v Evropi in Aziji, da ne bodo padle v kremplje Moskvi; 9. Obramba USA in Anglije bo izvedena čim prej ter bosta obe državi pospešile izdelovanje orožja za male države; 10. Čim prej bo imenovan vrhovni poveljnik na Zahodno Evropo.

Program 10. točk je zlasti ugodno odjeknil v ogroženi Evropi, kjer so vsak trenutek pričakovali nezavarovani izbruh nove vojne. Mnoge države ni zadovoljila edino 6. točka, kjer je govora o atomski bombi. Nekateri predlagajo, da naj bi Truman izrečno izjavil, da USA atomske bombe ne bo nikdar odvrnila.

V USA je Truman po odhodu Attleeja, ki se je na poti v London ustavil še v Ottavi v Kanadi, kjer je imel sestanek s predsednikom St. Laurentom, sklical sejo demokratiških senatorjev in poslanec ter vodil republikanske stranke in pričel razpravo o izvedbi gospodarske mobilizacije v USA. Prav tako namerava izdati ukaz o nadaljni vojaški mobilizaciji.

V Washingtonu je umrl sredi največjega dela Trumanov osebnih tajnik Charles Ross. Truman je že imenoval novega tajnika Josepha Shorta.

CHILE: Chile je v nedeljo zadel spet močan potres, ki pa ni zahteval nobenih smrtnih žrtev.

BRAZILIJA: V Rio de Janeiro se nameravajo sestati vsi južnoameriški policijski šefi ter izdelati skupen načrt o uničenju komunizma v Južni Ameriki po enotnem kopitu in v vseh državah istočasno. Do konference bo prišlo zaradi odkritja komunističnega načrta, po katerem naj bi v vseh južnoameriških državah istočasno izvedli atentate na državne poglavarje in pričeli z revolucijo.

ANGLIJA: Nekateri laboristični poslanci se precej razburjajo, ker ne morejo verjeti, da bi Attlee uspel s svojim prigovarjanjem Trumanu o angl. ogledu v korejskih in rdeče-kitajskih zadevah. Mnenja so, da bo največ, kar bo angl. vlada iz teh razgovorov mogla odnesti, to, da bodo Amerikanci vlado samo obveščali o že storjenih ukrepih.

Nepričakovano je sovj. zastopnik odbora za pripravo mirovne pogodbe z Avstrijo sklical sejo predstavnikov "šti-

rih velikih". Ta seja bo že 258., kar jih je doslej bilo.

FRANCIJA: V razpravi proti listu "Lettres Francaises" je nek judovski zdravnik, bivši podanik Poljske in kasneje deportiranec v ZSSR, izpovedal, da je v ZSSR prišlo ob življenje v različnih KZ preko 500.000 judov.

De Gaulle se je v govoru v Lille-u odločno izrekel za čim prejšnji sporazum z Nemčijo, kajti le od pametnega dogovora med Francozi in Nemci zavisi edinstvo vse Evrope.

Predsednik vlade Pleven se bo podal v Washington na razgovor s Trumanom in Achesonom.

NEMČIJA: Pri volitvah v mestno zastopstvo zah. Berlina so zmagali kršč. demokrati, katerih večina pa ni več zagotovljena niti z različnimi koalicijami ne. Slede jim socialdemokrati ter "Freie Deutsche Partei" (strogo nacionalistična).

Grotewohl, predsednik vzh. nemške kom. vlade, je poslal pismo Adenauerju v svrhu ureditve nemškega vprašanja med Nemci samimi. Istočasno so vse satelitske države pričele silno propagando, da more do ohranitve miru priti samo tedaj, ako se Nemci sami sporazumejo, brez sodelovanja in namigovanja velikih namreč. Adenauerjeva vlada pripravlja odgovor, vendar ga bo — kot napovedujejo — oblikovala tako, da bo namenjen Grotewohlu kot zasebniku in ne kot predsedniku, kajti zah. nemška vlada vzhodnonemške sploh ne prizna kot predstavnice nemškega ljudstva pod sovj. okupacijo.

ATLANTSKI PAKT: Vseh 12 članic AP se je sporazumelo, da vključijo tudi Nemce v obrambno silo Evrope pod naslednjimi možnostmi: pripustitev 150.000 mož, deljenih v brigade po 4000—5000, imenovanje civilnega komisarja za izvedbo rekrutacije ter vključevanje v skupno evropsko armado Atlantskega Pakta (NATO). Nemška vlada se s takšnim vključenjem ne strinja in zahteva popolno enakost, postavitev nemškega štaba ter imenovanje voj. ministra. Zato je bila te dni nujno sklicana konferenca šefov generalnih štabov držav — članic AP in za 20. december seja zun. ministrov, kar označujejo kot zadnji poizkus Evrope, da pravočasno Nemce pregovori in vključi v obrambo. Nemško protivljenje pod dosedaj znanimi omejitvami predstavlja trenutno največjo težavo v organizaciji obrambe Evrope.

ŠPANIJA: Franco je te dni podal izjavo glede Gibraltarja, v kateri pravi, da vojaško odzvem Gibraltarja Angležem ne predstavlja nikake težave, ni pa sedaj umestno s takšnimi načrti prihajati na dan in še manj javno manifestirati za vrnitev. Vsako takšno podpiranje je samo voda na mlin tistim, ki navadno ribarijo v kalnem. Španska vlada, tako pravi Franco, pa s tem še ne pravi, da se odpoveduje obrambi španskih narodnih interesov.

Dr. Hjalmar Schacht, bivši fin. strokovnjak III. Reicha, bo prišel v Španijo.

ITALIJA: V vsej Italiji je prišlo do precejšnjih demonstracij proti ameriškim nameram o uporabi atomske bombe in poostitvi vojne na Koreji. De Gasperi pa je dejal, da samo "modrost

Zavezniki se pripravljajo za protiofenzivo na Koreji

Na Koreji so se Amerikanci spretno umikali pred pritiskom rdečih kitajskih divizij ter se jim je po prvih krvavih bitkah posrečilo bojišče delno utrditi v primerni oddaljenosti od rdečih položajev južno od Pyongyanga. 15.000 Amerikancev in Angležev, ki so bili obkroženi v Chosinu, se je prebilo proti vzhodu ter so z izgubo 5000 mož dosegli Hamhung, nekaj kilometrov od pristanišča Hungnana, od koder jim je prihajala na pomoč ena ameriška divizija. Pred pristaniščem so stalno na preži ameriške bojne ladje, ki se z obstreljevanjem sovražnika krile umik. Mac Arthur je poslal na pomoč obkoljenim vojakom tudi vse razpoložljivo letalstvo, ki je učinkovito zadrževalo rdeči naval. Okoli Hungnana so Amerikanci utrili ok. 30 km široko mostišče, katerega zaenkrat ne nameravajo zapustiti.

Druge ameriške sile so se umaknile do Sibyona, ok. 24 km severno od 38. vzporednika, ter nameravajo v slučaju novih rdečih navalov vzpostaviti utrjeno obrambno linijo vzdolž reke Imjin, s ka-

in odločnost predsednika Trumana moreta rešiti svetu mir".

VATIKAN: V posebni encikliki, razposlani vsem škofom, Sv. Oče poziva vse vernike, naj delajo povsod in vedno za mir, kajti prav številni svetoletni romarji so najboljši dokaz, da svet hoče miru in ne sovraštva.

Vat. radijska postaja je objavila, da je bilo pred nedavnim odpeljanjem iz Česko-Slovaške preko 300 katoliških redovnikov v ZSSR.

FORMOZA: Čankajšek je v zvezi z Attleejevim obiskom pri Trumanu izjavil, da nikakor ne sme priti do vzhodno-azijskega Muenchena, ker bi zatem lahko vsak čas izbruhnila nova svetovna vojna. Ponovno je poudaril, da bi poseg kit. nac. čet v borbo na domačem ozemlju Kitajske same precej razbremenil težke boje UNO čet na Koreji.

INDOKINA: Istočasno, ko je iz USA prišlo sporočilo o odobritvi posebnega posojila v vojaške svrhe 300—400 mil. dolarjev, javljajo iz Indokine, da je Hočiminh odpotoval na Kitajsko k Mao-tsetungu zaradi dogovoritve nadaljnjih akcij proti francoskim oblastem.

LIBIJA: Emir Sajed Mohamed Idris Senusi je bil izvoljen za prvega kralja novo proglašene države Libije, doslej italijanske kolonije. Pod Senusijevo oblastjo bo okrog 3 milijone ljudi.

Za železno zaveso

TITOVA JUGOSLAVIJA: Jug. vlada bo k III. mednarodni konferenci o Donavi v Galacu (Rumunija) poslala zastopstvo, dasi ji ZSSR in sateliti ves čas delajo precejšnje težave. Pripominjajo pa, da bo v primeru ponavljanja teh težav tudi FLRJ pričela z uvedbo šikan, ker poseduje najdaljši del teka Donave.

Vsi kominformovski listi so te dni pričeli objavljati številna sabotažna dejanja na področju FLRJ, ki so vsa naperjena proti Titovemu režimu. Tako navajajo primer tovarne nogavic v Drenjaninu, ko je bila vsa produkcija zaradi številnih napak odklonjena za prodajo; neke tovarne bakrene žice, ko je od 14.500 kg žice bilo 11.000 kg neuporabnih; o odvrenju 1700 kub. m lesa v morje na Reki, o eksploziji municijskega vlaka na progi Niš—Stalac, ter o štrajku slov. gozdnih delavcev, zaradi katerega je šlo 102.000 delovnih ur v izgubo.

V posebni poslanici CK KP Hrvatske, iz katere so pred nedavnim odstranili nezanesljive elemente, poziva Tito vse državljane, zlasti pa partije na čuvanje narodne slege in edinstva.

Za novega FLRJ poslanika v Atenah je bil imenovan Milan Jovanović; poslanik FLRJ v Argentini Marjan Stilič pa je bil imenovan še za poslanika pri paraguajski vladi.

ČEŠKO-SLOVAŠKA: Devet čeških katoliških duhovnikov je bilo na velikem procesu v Pragi obsojenih na daljše zaporne kazni ter na obcutne denarne.

MAOTSETUNGOVA KITAJSKA: Vrhovni poveljnik nacionalističnih partizanov, general Hsulahau, ki je bil pred kratkim zajet v borbi, je bil te dni usmrčen.

ARGENTINA

Predsednik republike, njegova gosp. pa, vojni minister in drugi odličniki so prisostvovali te dni podelitvi zastave 1. motoriziranemu art. polku v Ciudadeli. Zastavo je polku poklonila "Fundación Eva Perón".

Tajnik za poljedelstvo USA vlade Charles F. Brennan se je ob priliki obiska Argentine podal na razgovor tudi s predsednikom republike.

S posebnim obiskom pri gospej Peron je prometni minister polkovnik Juan F. Castro sporočil, da je prišlo do ureditve plač za železniške delavce in čuvaje. Istočasno je gospej Peron izrekel zahvalo za njeno naklonjenost pri urejevanju tega vprašanja.

Te dni je bil postavljen za novega vrhovnega poveljnika argentinske vojske div. general Angel Solari.

Ustanovljeno je bilo državno podjetništvo za civilno letalstvo.

Pod predsedstvom zveznega finančnega ministra dr. Ramona Cereija je bila te dni v Buenos Airesu zaključena konferenca fin. ministrov pokrajinskih vlad. Zaključne seje se je udeležil tudi general Perón z gospo.

Argentinski veleposlanik v Londonu Carlos Hogan je prišel za kratek odmor v Buenos Aires, kjer bo tudi vodil nadaljnje razgovore skupno z zun. ministrom o obnovitvi trgovine z mesom z Anglijo.

Na obisk Argentine je prišla soproga predsednika Peruja Marija Delgado de Odría.

Na obisku se je mudila posebna mornarska delegacija Siama.

Po predhodnih razgovorih je prišlo do ustanovitve enotnega sindikata za učitelje in profesorje. Zaključnega zborovanja se je udeležil general Peron in gospa.

Letalo Aerolinas Argentinas je na progi Santiago de Chile Mendoza postavilo nov rekord, ko je omenjeno razdaljo preletelo v 37 minutah.

Drugo letalo iste družbe pa je na progi Madrid - Buenos Aires doseglo čas 24 ur s postankom samo v Dakarju in Rio de Janeiru.

Uprava Obras Sanitarias je objavila, da bo odšel naprej vsak hišni lastnik, po čigar krivdi se bo nemarno trošila voda, ne bodo popravljene cevi ali pipe ali pa bo vodna instalacija kakor koli v pokvarjenem stanju, kaznovan z denarno kaznijo do 20. pesov. Posebni kontrolni organi bodo obiskovali posamezne hiše, da takšno zlorabo potrošnje vode pravočasno ugotovijo. Če bi se lastnik hiše ne odločil popraviti poškodb instalacije v času, ki ga bodo organi predpisali, bo uprava Obras Sanitarias s lastnim osebjem izvršila vsa popravila na račun gospodarja odn. lastnika hiše.

Te dni so bili dani v promet novi kovanci po 5 centavov s podobo Osvoboditelja Argentine Generala J. de San Martina.

Ministrstvo za industrijo je odobrilo izdelavo novega tipa "pan dulce común", ki ga bodo prodajali po 4,80 pesov kg; tip "especial" bo veljal 6,50 pesov ter tip "extra" 8,50.

Prometno ministrstvo je odobrilo nakup 25 električnih lokomotiv pri tvrdki General Electric v skupni ceni 7.450.000 pesov.

Pokrajinska vlada v Tucumanu ni kupila sladkorne tovarne "La esperanza", kakor je to nameravala, ker je bila prodajna cena previsoko postavljena (10.200.000 pesov).

Prometno ministrstvo je odobrilo nakup železniškega materiala, nadomestnih delov ter novih strojev pri holandski tvrdki Werkspoor N. V. Amsterdam za ceno 395.119.641,87 pesov.

Med nabavljenimi stroji je tudi 25 Diesel lokomotiv, 100 vagonov I. razreda, 185 II. razreda, 15 jedilnih, 55 pol Pullmanov in dolgo vrsto vagonov za poštni in poltovorni promet.

S posebnim odredbo je bila imenovana komisija za oskrbovanje in reševanje problemov, nastajajočih s povečevanjem prometa na železniški progi Salta - Antofagasta (Čile).

Z vladnim dekretom so bila podana navodila, kako namestiti in zaposliti tiste argentinske državljane, ki se vračajo v domovino iz katerega koli dela sveta. Stanovanja bodo dobili v zato posebej pripravljenih hišah, namestitev pa dosedanjemu poklicu in izobrazbi odgovarjajočo.

Dr. Ivan Ahčič

Osebnost dr. Antona Korošca

Devet let je preteklo od smrti dr. Antona Korošca 14. decembra 1940 v Beogradu. Čeprav je pokojnega slovenskega narodnega voditelja poznala skoro vsa Slovenija, ga vendar sedanji mlajši rod ni več poznal. Brez dvoma sliši pripovedovati o njem starejše, saj je 40 let slovenske politične zgodovine bilo najtesnejše združene s Koroščevim imenom. Toda tudi v spominu rodu, ki je živel ob dr. Korošču, bo čas polagoma zabrisel jasne poteze njegove osebnosti. Zaradi tega morda ne bo odveč, ako v naslednjih vrsticah skušamo nekoliko osvežiti spomin na veliko osebnost našega narodnega voditelja. Od tega utegne imeti vsaj nekaj koristi naša mladina, ki bo prej ali slej stopila v javno življenje na domačih tleh in potrebuje visokih, svetlih idealov, da se bo znala dvigniti nad nižnje koristiljublja, sebeljubja in materializma, ki so tako značilne slabosti sedanjega časa.

Ako hočemo poznati človeka, moramo poznati njegov temperament in njegov značaj. Ponavadi se ta dva pojma istovetita. Toda, če jih ločimo, potem pod temperamentom razumevamo skupen osnovnih notranjih nagnjenj, ki izvirajo iz telesne (fiziološke) konstitucije posameznika. Z besedo karakter pa označujemo skupele duševnih lastnosti, ki so kajpak pogojene po temperamentu, toda oblikovane z vzgojo in delom volje in utrjene s trajno vajo. Za presojno človekove vrednosti je torej odločilnega pomena njegov karakter ali značaj in ne toliko njegov temperament. Kajti, kar je važno in odločilno, je karakter duše in ne temperament telesa.

O kakem človeku pravimo, da je značajan, ako je trdnega prepričanja in se s krepko voljo stalno prizadeva, da svoje ravnanje in zadržanje spravlja v skladje s svojimi nazeri. Posebej pa govorimo o dobrem značaju takrat, ako pri kom naletimo na ono zmes dobrote in neodjenljivosti, milobe in trdnosti, odkritosti in obzirnosti, ki povzroči, da človeka s takimi lastnostmi spoštujemo in ga pričemo celo ljubiti, ako so nas življenske razmere tesneje z njim povezale.

Ubrano skladje razumnosti in hotenja, skladje med osebnimi interesi in koristjo bližnjega oz. družbe, združeno z dobrotim hotenjem storiti po močeh vsem in vsakemu dobro — to je lep harmoničen značaj.

Kaj najdemo od teh načel uresničene na Koroščevem značaju?

Sodimo, da je bila razumnost dr. Antona Korošca tisto, kar ga je najprej dvigalo nad vrstnike in okolič. Prijatelji so se s ponosom ozirali nanj, neomajno zaupajoč njegovemu vodstvu, a nasprotniki so se ga zaradi tega bali. —Pametnan je ovaj pop — so govorili Srbijanci.

Močen Koroščekov intelekt ni bil spekulativen, kakor pravimo, da bi gradil miselne sestave iz golega zanimanja za vede, ampak je spadal med aktivne razumnike, ki svoje zamisli hočejo spraviti med ljudi in v stvarno življenje.

Imel je izreden dar, da je hitro pregledal vsakokratno situacijo. Toda kdor ga je dobro poznal, je vedel, da kljub temu, da se hitro najde v novih razmerah, nikdar ne preide v akcijo pod prvimi vtisi. — Bomo vprašali blazino za svet — je ob novo nastalem položaju imel navado reči. Vsak važen korak je hotel dobro premisliti in na vse strani prevdariti.

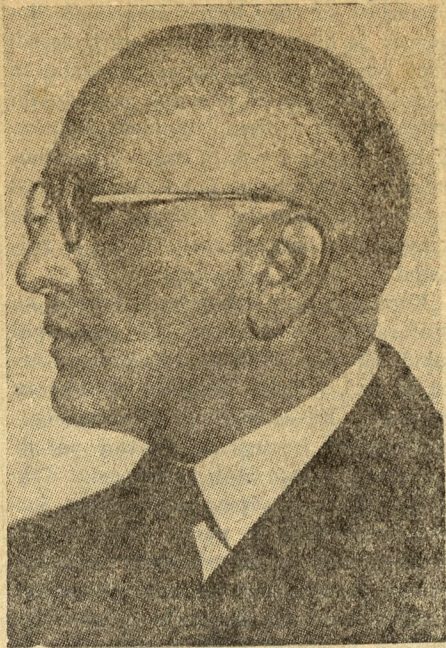
Kadar ga je čakala važna naloga, je imel navado, da je šel na sprehod ali tudi na daljši zlet. Najraje je vzel za družbo koga, za katerega je vedel, da ga ne bo motil z radovednimi vprašanji ali vsiljivim pripovedovanjem. Govorilo se je o čisto vsakdanjih rečeh, a čutil si, da je z mislimi čisto drugje. Počasi je sestavljal in koval svoj načrt. Tehtal, kaj mu je v prilog in kaj proti, vedno vpoštevali ne le sredstva, ki mu morejo koristiti, ampak tudi ovire, ki jih bo moral premagati. Ovir se ni bal. Vedno se mu je zdelo celo naravno, da njegova stvar ne teče gladko. Iskal je le načina, kako premagati težave in priti do cilja. Tako so njegove "hitre odločitve" bile skoro vedno sad dolgega in resnega razmišljanja.

Korošček je veliko priznanja žel zaradi svojih taktičnih sposobnosti v politiki. Vendar tudi njegova taktika ni bila nikdar brez miselne prinrave. Ko sva nekoč o tem govorila mi je rekel:—Moč-

nemu ni treba taktizirati, da se uveljavi. Le tisti, ki smo politični šibki in majhni, moramo iskati stranskih in vijugastih potov, da vseeno pridemo do cilja. Ravno in najbližjo cesto nam žal navadno zapira premočni nasprotnik. Pa čeprav smo še tako majhni, bi ne bilo opravičljivo, ko bi s čisto prazno puško prišli na bojišče.

V svoji taktiki je bil Korošček v vlogi šahista, ki mora z malim številom figur, ki jih ima, rešiti pred matiranjem svojo kraljico. To je bilo treba znati ali pa se naučiti na političnih šahovnicah, kakor so bile v Grazu, potem pa Dunaju in končno v Beogradu! Ena napačna poteza in vse bi moglo biti izgubljeno. Zato je vsako potezo bilo treba temeljito premisliti. Korošček jo je tvegati šele potem, ko je dobro pretehtal svoje moči pa tudi vse možnosti, kako mu bo nasprotnik utegnil odgovoriti.

Številčni količnik Slovencev je prisilil Korošca k političnemu taktiziranju in ne morda prirojen zvitost, kakor se je včasih napačno mislilo. Vedno je bilo treba taktizirati in tako se je z naravno darovitostjo, ki jo je imel, izvežbal v pravega velemejstra na političnem polju. Nikdar se ni udajal utvaram, ni-

več samo molči? To ni dobro! Korošček pa ni odprl ust. — Zakaj niste hoteli poseči v pogovore? —, sem ga vprašal, kako je pripovedoval o tem dogodku. — 'Ni imelo smisla govoriti. Takoj sem opazil, da drug drugega le za nos vleče-

VZOR JAVNEGA DELAVCA

Pokojni dr. Korošček je bil najuspešnejši slovenski politik. Ne le, da smo pod njegovim vodstvom Slovenci postali državni narod, naš jezik čez noč postal uradni jezik v vseh šolah, sodiščih in uradih v Sloveniji, z edinima izjemama v vojski in pri carinah, Korošček je znal uveljaviti slovenske potrebe in zahteve velike in manjše. Trajna njegova spomenika sta: Slovenska univerza in Akademija znanosti in umetnosti. Okoli teh dveh pa so večja in manjša znamenja cvetečega življenja Slovencev v času med dvema vojskama, ki so v ogromni večini posredno ali neposredno pridelale Koroščevega stvarjanja. Slovenija se je takrat polepšala, modernizirala, opomogla, ko je vedno znova od volitev do volitev ali pa tudi brez volitev dajala Korošču svoje zaupanje in mandat.

Ko so po Jugoslaviji šli mrzli vetrovi in odnašali politike v pozabljenje, je dr. Korošček ostal nepremakljivo močan. Imel je med svojim narodom globoke korenine, kot duhovnik, časnikar, govornik in zadrugar.

Iz slovenske kmetске in katoliške družine je izšel, kot njen zvesti sinduhovnik je umrl. Vse velike spremembe v njegovem zunanjem življenju niso prav nič spremenile Koroščeve ljubezni do poklica. Rad je bil duhovnik Gospodov. Osebnost bi bil rad ostal samo to. Pogosto se je jezil na svoje sovrstnike, češ, da so ga "vrgli" v politiko. Pa tudi v trdem političnem rokodelstvu je ostal dr. Korošček duhovnik, požrtvovalen misijonar, ki je prodiral s katoliškimi načeli tja, kamor drugi niso mogli. Kot duhovnik je prebival in molil v Ljubljani v Marijanišču, v Mariboru v dijaškem semenišču, v Beogradu pa je stalno maševal pri slovenskih šolskih sestrah v Zemunu.

Dr. Korošček je imel izvrstno časnikar-

ske pero. Uporabljal ga je v mladosti z uspehom proti nemškim krivicam, za obrambo obmejnega slovenstva. Pa tudi kasneje je ljubil to delo in če mu je le ostalo kaj časa, sam pisal v razne liste, še bolj pa rad učil mlade kako naj pišejo, da bodo uspešni, pa ne krivični in ne blebetavi obrekovalci in klevetniki. Med katoliškimi časnikarji je imel svoje najboljšje prijatelje. Uredniki naših listov so morali takoj k njemu, če se je pojavil v Sloveniji.

Tisti, ki je le kdaj slišal Korošček govoriti ljudstvu, ga bo težko pozabil. V Gradcu in na Dunaju je bil Korošček senzacija na govorniškem odru v zbornicah. V Sloveniji, kadar je le bilo povedano, da on govori, so množice zalivale zborovališča. Bil je privlačen, prepričevalen, navduševalen in izredno zanimiv, pa naj je govoril o čemerkoli. Značilno je bilo, da se je on, ki je javno govoril kot duhovnik, prosvetar in politik, odkar je odrasel šolskim klopem, vedno, tudi v zadnjih letih, "bal odra". Imel je naravnost trah stopiti pred ljudi, vedno se je bal, da ne bo dovolj dober. Pa to ni bila strahopetnost. Ko so ga "Orjunaši" v Ljubljani napadli na odru Unionske dvorane, ni niti trenil. Ko so ga nemškutarji zalezovali po štajerskih shodih, se je v družbi par zvestih slovenskih fantov izvrstno počutil. V Beogradu je šel na sprehod po ulicah, ki so odmevale v bučnih demonstracijah proti njemu. Njegov strah "odra" je bilo silno spoštovanje pred poslušalci. Bal se je, da bo stvar trpejala, če ne bo dovolj dobro podal. Ljubil je ljudi in cenil njihove žrtve, da so prišli in silno želel, da bi odšli zadovoljni. To ga je notranje gnalo, da je neutrudno izpopolnjeval svoje nastope in se izoblikoval v prvega ljubljana ljudskih množic.

prehodno diktaturo. In je nadaljeval: "Antune, samo ti bi mogel to stvar dobro izpeljati! Pravim dobro, brez nasilja in krvi. Ali hočeš?" — Nisem dolgo premišljal. Vedel sem, da novo ustavo pripravlja Milan Srskič, velesrb. Kako bi nam mogla biti pravična? — Obžalujem, Veličanstvo, sem odgovoril, ne morem sprejeti. To bi bilo proti mojim načelom. In to tudi ni dobro ne za vas, ne za državo. — "Ne, to bomo izvedli, vse sem premislil. Toda potrebujem pametnega človeka, ki bi to nalogo znal izpeljati brez globljih pretreslajev za državo. Mislim sem na tebe. Stori to uslugo meni in državi" — Zelo obžalujem, Veličanstvo, toda ne morem." Ko sem tako zavrnil kraljevo ponudbo, je postal hladan in se dvignil. Hodil je nekaj časa po sobi, in nazadnje rekel: "Bo pa general Živković! Živković ima srce za mene, a nima glave. Ti imaš glavo, a nimaš srca za mene!"

Ko je bil Korošček interniran na Hvaru, kjer je živel kot političen izobčenec, se je lepega dne prišel na otok "zdravit" tudi nek srbski general. V resnici pa je bil le kraljevi odposlanec z nalogo, da poišče za Koroščeve mnenje glede nove politike zblizanja in prijateljstva Jugoslavije z Belgarijo, ki jo je tedaj kralj zmisli začeti in jo je nekaj mesecev kasneje tudi potrdil s svojim obiskom v Sofiji.

Knez Pavle nam nekoč pripovedoval,

Zadružništvo ga je vezalo na gospodarska vprašanja kmetskega in delavskega stanu. V svobodni zadružni samopomoči je videl najprimernejše gospodarsko in trgovsko sredstvo za dvig in napredek kmetije in vasi. Ker je predbor vedel, da je gospodarsko trdna kmetška družina vir narodovega zdravlja, je bil zadružništvu vdan z vso ljubeznijo.

Bil je aristokratsko siten ali diplomatsko eleganten, kadar je bilo treba. Ali "duša se mu je odprla" in "srce razvezalo" kadar je mogel biti v družbi našega dobrega preprostega človeka. Tam se je razživel in bil ves blag in dobrodušen. Zjutraj je hodil na izprehod po trgu in kramljal z branjevci in branjevki. Med počitnicami je hodil med študente k njihovim tečajem in bil med njimi ves srečen. Kadar mu je po zborovanjih ali med popotovanji po deželi ostala urica ali večer prostega časa, je odskočil v znano kmetško hišo, poklical možake, z njimi moževal in tako počival. Med narodom je bil vedno doma. In od nikoder ni odšel, da ne bi zapustil značilnih spominov trajne pribljenosti in spoštovanja.

Komaj na stotletja se malemu narodu rede tako veliki in dobri ljudje. Če bi bil dr. Korošček sin velikega naroda, bi se doba človeške zgodovine imenovala po njem. Ker je bil Slovenec, so vsi njegovi briljantni talenti ostali v službi malega našega naroda in deloma v jugoslovanski državi. Ali vsaj to stoji, da imamo v njej tak vzor javnega narodnega delavca, ki bi ga vsak, tudi največji narod, postavil na častno mesto, ob njem vžgal vedno nove kresove ponosa in ljubezni, ter se skozi rodove napajal v tem zgledu umetniže dela za narodov blagor.

Dr. Miha Krek.

SVOBODNA SLOVENIJA

Priloga štev. 8.
14. DECEMBRA 1950.

Año del Libertador
General San Martín

mal za politično literaturo, za socialne in gospodarske razprave; rad je prebiral zgodovinske monografije, biografije, spomine politikov in državnikov. Čital je v slovenskem in hrvaškem, srbskem, nemškem in francoskem jeziku.

LJUBEZEN DO KNJIGE

A najbolj je ljubil slovensko knjigo. Samo da je slišal, da je izšla kaka nova slovenska publikacija, že jo je kupil, pa vseeno, katera založba ali miselna struja jo je izdala. Vsega seveda ni mogel prebrati, a vsaj pregledal je knjigo. Če mu je ugajala, potem jo je prebral in obdržal, sicer jo je daroval prvemu študentu, ali znancu. Zelo veliko knjig je poklonil raznim knjižnicam.

Izredno veselje je imel z deli slovenskih mlajših pisateljev in novimi pesniškimi zbirkami. Te je takoj prebral, da je potem nekoliko nečimerno spraševal slovenske politike, gospodarstvenike, uradnike, in druge poslovne ljudi, ki so prihajali k njemu: "Ste čitali to in to najnovejše delo? Kaj sodite o njem?" S tem je svoje obiskovalce nalahč spravljal v zadrego ker do takrat dotične poezije navadno res še niso prebrali.

Tudi Korošček sam je imel nekaj pesniške žilice. To se pravi: koval je verze in niti vedno slabih! Imel je posebno veselje in razvedrilo v tem, da je prijateljem za god ali za praznike ali s potovanju pošiljal razglednice opremljene z verzi lastnega izdelka. To je bil znak posebne pozornosti, še večkrat pa posebne nagajivosti ali dobrodušne zafkljivosti. Korošček je imel bogato, slikovito fantazijo in je silno užival, kadar se mu je kak "spev" posebno komično posrečil. Kajti Koroščevi verzi so bili vedno komični, če niso bile zabavljice.

Ko je bil interniran na Hvaru, se je v prvih dneh s tem kratkočasil, da se je sprehajal po malem mestecu in opeval hvarske dimnike. Zložil je 16 kitic dimnikom na čast. Na "zbirko" je bil zelo ponosen. Dal jo je čitati le nekaterim prijateljem kot posebno mojstrovino svojega pesniškega genija. "Noben pesnik se še ni lotil tega predmeta", se je smeje norčeval.

Koroščeva bogata fantazija se je odražala tudi v njegovih govorih. Z ljubeznijo je iskal slikovitih primer iz narave in iz dnevnega življenja. S takimi slikami in duhovitimi domislicami je kaj rad poživljal svoje politične govore. Vse važne govore je preje napisal, pri čemer je skrbno izbiral besede in prehteval njihov pomen. Posebno vesten in pozoren je bil pri političnih izjavah. Le-te so bile kakor vemo, vedno lapidarne in kratke. Nič preveč, nič premalo, vsaka beseda na svojem mestu. Toda Korošca so mnogo stale. Po več dni je včasih kako tako izjavo klesal in pilil. Tudi in tam je dal kako stvar formulirati kakemu svojemu sodelavcu. Ne vem, zakaj. Ker obdržal je vedno le svojo.

Kadar je svoj govor poslal v tisk, je imel navado pripomniti: "Pa jezikovno kaj popraviti, ako se vam zdi primereno". Pa smo se kmalu naučili, da ni "primereno" Korošču kaj popravljati. Ljubosumno je bedel nad vsako besedo! Bil je prepričan, da je njegova slovensčina lepa in pravilna. Ni ga bilo lahko prepričati, da mu zadnja leta vhaajajo srbizmi v slovensko besedilo.

Veliko je Korošču pomagal pri njego vem delu izvrsten spomin, ki ga je prav do zadnjih let ohranil živega svežega. Desetletjetja nazaj se je spominjal dogodkov, podatkov, letnic in imen. S svojim spominom je naravnost briljiral tudi nad mlajšimi glavami. Prav tako se je izredno dobro zapomnil obraze, ime, kraj in okoliščine, kje se je s kom srečal. Da je le s kom govoril, že si ga je zapomnil. Nešteto ljudi je prihajalo k njemu v tisoč zadevah. Tašnik je moral vse zarisovati, pa je Korošček, ko je šlo za rešitev, često vedel več iz spomina kot iz zapisov.

In še nekaj je bilo Korošču v veliko pomoč: dar ali čut za poznavanje ljudi. Imel je torej nekaj česar je dr. Janezu Kreku docela manjkalo. Korošček se je težko zmotil o človeku. Ko je šlo za presojno ljudi, je z nekakšnim nezmotljivim instinktom zadel pravo, na naj je bil videz že takšen ali takšen. Morda ni pravi izraz, da je bil to le instinkt. Bolj verjetno je, da je podobno kakor dogod-

MOČ MOLKA

Velik del političnih uspehov je Korošček dosegel — z molkom. Znal je molčati o svojih načrtih in sklepih. Nikdar ni po grošu prodajal svoje politične moči, posebno ne pred ljudmi, ki so samo prežali na njegove besede, da bi jih proti njemu izkoristili.

Prva leta Jugoslavije je bila nekoč v Zagrebu konferenca med Radićem in srbsko opozicijo. Udeležil se je seje tudi dr. Korošček. Bilo je veliko navdušenega govorjenja in smelih načrtov, le Korošček je vztrajno molčal. Končno so vsi onazili njegov molk, tako da ga je Radić naravnost izzval: — Zakaj ta člo-

je in da vsak gleda, kako bi izigral partnerja. Čemu naj bi jaz odkrival naše karte?"

V času, ko je bil Korošček v senatu mu je dr. Marušić pri neki seji sredi debate vrgel v obraz: — "Vi ste naivni!" — "Tega mi dosedaj ni še nihče rekel" — ga je hitro zavrnil Korošček. Tudi Marušić bi verjetno kaj takega ne izrekel, ko bi Korošca bolje poznal. Morda je kasneje tudi on uvidel, kako zelo se je zmotil.

Znano je bilo, da je kralj Aleksander Korošca visoko cenil ravno zaradi njegove razumnosti in zrele presoje političnih vprašanj. Bilo je že po kraljevi smrti, ko mi je Korošček pravil o razgovoru, ki ga je imel kralj z njim neposredno pred nastopom kraljeve oz. Živkovičeve diktature. Aleksander je želel, da bi Korošček prevzel vlogo, ki je potem bila zaupana generalu Živkoviću.

"Kralj me je poklical", tako je pripovedoval, "na dvor in bil izredno ljubezniv. Povedel me je v svojo delovno sobo, se usedel poleg mene pa divan in me hitro začel tikati. To je bil vedno znak posebne zaupljivosti. Razložil mi je načrt, ki ga je imel: ukinitve vidovdanske ustave, razglasitev nove ustave toda s

na kakšen način je postal pozoren na dr. Korošca v času, ko še malo ni mogel misliti, da ga bo kdaj doletela usoda, ko bo moral prevzeti vladarske posle v Jugoslaviji. Vzrok zanimanja kneza Pavla za dr. Korošca je po njegovem lastnem pripovedovanju bil prav kralj Aleksander, ki je v domačem dvorskem krogu o Korošču velikokrat govoril. Po Pavlovih besedah je Aleksander Korošca pogosto označeval kot najbolj razumnega in najzmožnejšega jugoslovanskega politika. Večkrat ga je hvalil, a neredko se je nanj tudi hudoval. Vedno pa je odkrito obžaloval, da Korošček in njegov (kraljev političen koncept) ne gresta skupaj. — Tako opozorjen na Korošca je knez Pavle hitro po kraljevi smrti pričel misliti, kako bi tako zmožnega politika pritegnil k vladni in je bil zelo zadovoljen, da mu je 1935. mogel zaupati ministrstvo notranje državne uprave.

★

Kljub stalnim političnim brigam je Korošček še našel časa, da je veliko prečital. Za obsežna znanstvena dela seveda ni imel časa, verjetno tudi ne veselja, vsaj ne v kasnejših letih. Že po svoji poklicni dolžnosti se je v prvi vrsti zani-

ŽIVLJENJSKA POT ANTONA KOROŠČA

ke tehtal in motril tudi ljudi, s katerimi je imel opravka. S svojimi sivimi, bistrimi očmi je premeril človeka kakor da mu gleda v dušo. Razen tega je bil pozoren na vse malenkosti. Navadno je sodb, ki si jo je ustvaril, obdržal zase. Pred drugimi ni Korošec ocenjeval ljudi. Negativna sodba, ki si jo je o kom ustvaril, je prišla do izraza s tem, da dotični ni dobil mesta, za katerega se je potegoval.

★

Razumnost sama, pa naj bi bila še tako ostra in obsežna, za vrednost človeka malo pomeni, ako se ji ne pridruži krepka volja. Volja je kraljica človekovih zmognosti. Ako je šibka, nestalna, omahljiva, potem govorimo o šibkem, nestanovitnem človeku, čim pa je volja trdna in vztrajna, pa govorimo o trdnem, kremenitem značaju, ki vztrajno uvaža v življenje, kar je spoznal za potrebno in pametno. Kako naj pod tem vidikom sodimo o dr. Korošču?

MOŽ DELA IN TRDNE VOLJE

Bilo je že rečeno, da je bil Korošec človek izredno razgibane, delavne, naravnost dinamične narave, ki je povsod, kjer se je pojavil, spravil vse v tek in gibanje. Znano je bilo, da ni lahko delati pod dr. Koroščem, to se pravi, ni bilo mogoče brezdelno lenariti in dremati prekrizanih rok. Bil je natančen in na vse pozoren. Zahteval je, da vsak njegov podrejeni ali sodelavec da od sebe kar more in razvije vse svoje sile. A kaj takega je mogel zahtevati le, ker je bil sam zgled pridnosti, žilave delavnosti in točnosti. Posebno za belgrajske razmere je uvedel nov tempo v ministrsko poslovanje. Ni trpel kupov ne rešenih aktov na svoji mizi in tudi ne na mizah svojih tajnikov in na policah ministrskih načelnikov.

Pri vsem naglem reševanju tekočih zadev, ki je bila značilna za ministrski resor, ki ga je upravljal, Korošec ni bil nikdar pisarniški človek. Akti so morali biti rešeni v najkrajšem času, enako ogromna korespondenca; tudi stranke, ki so osebno iskale intervencije so morale biti postrežene. — A Korošec je znal delo organizirati! Bil je organizator, ki je umel posle pravilno porazdeliti, ne da bi se sam vbadal s stvarmi, ki so jih drugi enako dobro mogli storiti. Vedel je, čemu ima kovač klešče. Na ta način je imel pregled čez ves resor, obenem pa čas za večje koncepte in važnejše naloge, ki jih je kot vodilni politik le on mogel izvršiti.

Pri takem načinu organiziranja dela je bilo umljivo, da je zelo cenil strokovnjake. Kdor je bil večak, pa naj bi bilo na kateremkoli področju, je pri Korošču užival trajen ugled. Nasprotno pa ni mogel ljudi, pri katerih je opazil, da delo zanemarljivo in jim je služba v ministrstvu le lestevica, po kateri bi na lahek način hoteli zlesti kvišku.

SLUŽBA NARODU

Vendar je velika življenska strast Antona Korošča, če se smemo tako izraziti, bila služba svojemu narodu. Dvigati Slovence politično, socialno in kulturno, da bodo stali kot svobodni in enakopravni narod ob strani drugih narodov, to je smatral Korošec za svojo življensko nalogo, ki mu jo je odmerila božja Previdnost. Vedel pa je, da se vrednost človeka ceni po tem, kako izpolnjuje svoje dolžnosti. Zato je Korošec zastavljal vso svojo voljo, in vse svoje moči prav do zadnjih dni svojega življenja v to, da bi na vodilnem mestu, kamor ga je slovenski narod poklical, izpolnil častno svojo nalogo. Zdelo se je, kakor da mu z vedno večjimi bremenami raste tudi energija. Kadar je šlo za življenske interese Slovencev, se ni strašil nobenega truda, ni klonil pred nobeno zapreko, boril se je kljub neštevilnim težavam, nevarnostim in premnogim porazom, pogumno in vstrajno kakor vojak na okopih in ni štedil ne svojih moči, ne svojega zdravja.

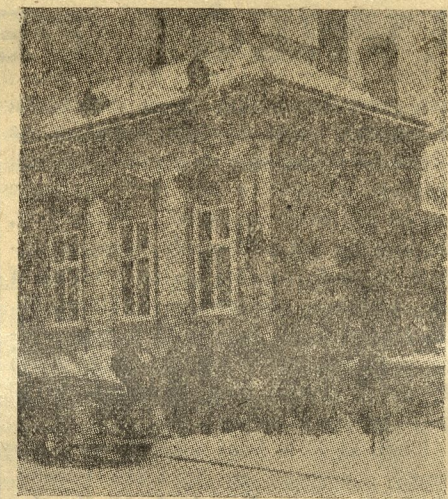
Kdor le malo pozna slovensko politično zgodovino, ve, kako trpki in težki so bili naši politični boji v zadnjih desetletjih. Ne moremo iti na tem mestu v podrobnosti, da bi naštevati desetletne boje proti Nemcem v deželnih zborih in v dunajskem parlamentu, a v Jugoslaviji za ustavo in nato proti centralistični ustavi za samoupravnost Slovencev. V vseh teh bojih smo bili Slovenci v izraziti manjšini. Razen tega so neprestano divjali notranji strankarski boji, ki po silovitosti in neizbirčnosti v sredstvih komaj najdejo primero pri drugih narodih. Vedno je zunanji slovenski nasprotnik našel zaveznika v eni ali drugi slovenski stranki, da je z njo skušal držati v šahu vodilno slovensko — Koroščevo stranko.

Dr. Anton Korošec je bil rojen 12. maja 1872 v Biserjanah pri Sv. Jurju ob Ščavnici; obiskoval je ljudsko šolo najprej doma, 1883-4 v Ptuj, 1885-92 v Mariboru kot gojenec dijaškega semenišča; nato študiral bogoslovje v Mariboru do 1896, v duhovniški je bil posvečen 25. julija 1895, služboval kot kaplan na Sladki gori pri Ponikvi od 5. avgusta 1896 do 1. marca 1897, v Marenbergu do 30. aprila 1898, učni prefekt v dijaškem semenišču v Mariboru do 5. januarja 1902, promoviral za doktorja bogoslovja 11. julija 1905 v Gradcu.

V Mariboru so imeli višješolci slovensko dijaško društvo (predsednik žolger), v katerega je bil Korošec sprejet že kot četrtošolec. Sodeloval je pri literarnem listu dijaškega semenišča in dopisoval v slovenski družinski list Slovenski Gospodar. Kot bogoslovec se je seznanil z dr. Janez Ev. Krekom. Kot kaplan je dopisoval v Stražo in pisal v Slovenskega Gospodarja (šifra — O —) in od prihoda v Maribor sodeloval tudi pri Suedsteirische (rubrika: Politische Rundschau). Od 1. maja 1898 je bil urednik Slovenskega Gospodarja, ki ga je prevzel s 1.700 naročniki in ga dvignil v par letih na 4.000. Okrog Korošča in njegovih tovarišev Jerovška in Kovačiča (trije "risi") so se okoli leta 1900 zbirali mladi, s tedanjim političnim mrtvilom in slogaštvom nezadovoljni duhovniki ter se uveljavljali na snodih in po društvi. Zoper nemškutarskega "Štajerca" so ustanovili maja 1901 politični 14 dnevnik "Naš Dom", ki ga je nekaj časa urejeval Korošec. Takoj od začetka se je razširil v 10.000 izvodih in postal glasilu katoliškega mladinskega gibanja na štajerskem. Korošec je nastopal vedno odločno na političnih shodih in zlasti na ustanovnem obnem zboru katoliškega političnega društva v Slovenski Bistrici 9. junija 1901 ostro obsodil tedanjo slovensko politiko na štajerskem ter zahteval ustanovitev odločno katoliške slovenske kmetske stranke. Korošec in njegovi prijatelji so se še intenzivneje posvetili organizaciji mladine v Mladiških in Dekliških zvezah, ki so dobivale svoje središče v pododboru Slovenske Krščanske

socijalne zveze v Mariboru. Kljub napredujoči politični ločitvi štajerskih Slovencev je bil po Žičkarjevi smrti jeseni 1905 postavljen za skupnega kandidata Korošec, vendar so nekateri naprednjaki vztrajali pri svojem kandidatu Rebeku. V hudem boju s tem in zlasti z nemškutarskim Wratschkom je bil 29. maja 1906 izvoljen Korošec za poslanca 5. kurije v avstrijski državni zbor, ki mu je pripadal do konca monarhije.

Končna ločitev duhov se je izvedla na štajerskem, ko so jeseni 1906 ustanovili mladi liberalci (Spindler, Kukovec, Karba in dr.) v Celju Narodno stranko za štajersko. Katoliški Slovenci so v odgovor najprej izpomenili tedanji pododbor SKSZ v samostojno Slovensko Krščansko Socijalno Zvezo za štajersko, katere predsednik je postal Korošec. 21. januarja 1907 so pa ustanovili svojo politično stranko pod imenom Slovenska kmečka zveza za štajersko (predsednik Roškar, v odboru poleg drugih tudi dr. Korošec). Ta je začela z intenzivnim, zlasti tudi gospodarskim delom in zmagovito nastopila maja 1909 pri volitvah v štajerski deželni zbor. Pri teh je bil v splošni kuriji izvoljen tudi Korošec in postal predsednik slovenskega kluba v deželnem zboru. Kot tak je zahteval de-

Hiša v ulici Kralja Milutina 21 v Beogradu, v kateri je živel in umrl Dr. Korošec.

cembra 1909 združitve slovenskega dela štajerske in Korošec z ostalimi jugoslovanskimi pokrajini v eno upravno celoto in začel februarja 1910 zaradi Slovencev krivičnega postopanja nemške večine obstrukcije, ki je onemogočila delo v deželnem zboru. Med njo je priporil Slovencev gospodarsko šolo v št. Jurju ob južni železnici in meščansko šolo v Žalcu, ki pa se ni otvorila.

PREDSEDNIK JUGOSLOVANSKEGA KLUBA

V državnem zboru je bil dr. Korošec podpredsednik Slovenskega kluba in kasneje Hrvatsko-slovenske zajednice ter ponovno član avstrijske delegacije na Dunaju in v Budimpešti. Vodil je 1910 obstrukcijo v proračunskem oledu državnega zbora proti ustanovitvi italijanske univerze v Trstu in potem zoper razmere na Hrvatskem (čuvajev režim). Ko je jel dr. Šušteršič zaradi oportunistične politike izgubljati zaupanje zlasti izvenkranskih Slovencev in je 4. marca 1914 odložil predsedstvo Hrvatsko - Slovenskega kluba, je bil izvoljen za predsednika dr. Korošec. Med vojno je politično življenje oživilo šele po Adlerjevem atentatu na ministrskega predsednika Sturgha in še bolj po smrti cesarja Franca Jožefa 21. novembra 1916. Dr. Korošec je sklical 28. novembra 1916 v Gradcu sejo Hrvatsko-slovenskega kluba, kjer so kljub Šušteršičevemu odporu sklenili tesnejšo politično sodelovanje s Čehi. Ko so se pred otvoritvijo parlamenta 29. maja 1917 vsi jugoslovanski poslanci združili v Jugoslovanski klub, je bil dr. Korošec izvoljen za predsednika. Na Krekov predlog je sklenil Jugoslovanski klub podati ob zopetni otvoritvi parlamenta 30. maja 1917 posebno državno pravno deklaracijo. To "majsko deklaracijo" je prebral dr. Korošec kot klubov predsednik, da ga je tik pred sejo skušal ministrski predsednik Clam-Martinic pregovoriti, naj bi klub deklaracije ne podal, češ da bo slabo vplivala na zunanji svet. Majska deklaracija je postala izhodišče velikega narodnega gibanja, zlasti ko sta se na pobudo škofa Jegliča izjavili zanj obe

glavni slovenski stranki. Pogreb nenadno umrlega dr. Kreka (13. oktobra 1917) se je razvil v veličastno jugoslovansko manifestacijo, kjer je ob odprtem grobu govoril Korošec, pričeni s pomembnimi besedami: "Dvignite glave, ker bliža se vaše rešenje!" Medtem je bil dozorel perlom med Šušteršičevo in Krekovo strujo v SLS. Dasi je bil od strankinega vodstva za kranjskega delegata določen dr. Šušteršič, je 13. novembra 1917 klubova večina izvolila Korošča, nakar je Šušteršič s poslancom Jakličem izstopil iz kluba ter hotel razdružiti stranko. Toda proti njemu se je postavil škof Jeglič in za predsednika reorganizirane SLS je bil 27. decembra 1917 izvoljen prelat Andrej Kalan.

DEKLARACIJSKO GIBANJE

Po Koroščevi avdijenci pri cesarju Karlu 18. junija 1917 je na ondi izraženo željo Jugoslovancev padla Clam-Martiniceva vlada; vladar je Korošča vabil v novo Seidlovo vlado, kar je klub soglasno odklonil, vendar je sklenil z vsemi glasovi proti dvema (Hladnik in Prodan) glasovati za proračunski provizorij. Kmalu pa je prešel Jugoslovanski klub tesno povezan s Čehi, v vedno ostrejšo opozicijo, spretno izrabljajoč zunanje-politične dogodke (Wilsonov nastop, mirovno pogajanja v Brest-Litovsku). Spomladi 1918 se je razvilo živahno deklaracijsko gibanje po vsej Sloveniji. Vršili so se na prostem veliki tabori, kjer je govoril v prvi vrsti dr. Korošec; največja manifestacija je bila 23. in 24. marca v Ljubljani, ko so zastopnice slovenskega ženstva izročile dr. Korošču knjige z nad 200.000 podpisi za majsko deklaracijo. Svoja agitacijska pota je usmerjal Korošec vedno bolj tudi na Hrvatsko, v Dalmacijo in Bosno ter na Češko. Po ponovnih Koroščevih razgovorih s Hrvati in Srbi v Zagrebu in Sarajevu so sprejeli 8. marca 1918 v Zagrebu deklaracijo tudi Hrvatje in muslimani, toda radikalizirano — brez "habsburškega žezla" — dočim so člani hrvatsko - srbske koalicije in bosanski Srbi stali še ob strani. Ob priliki odkritja spominske plošče dr. Kreku v št. Janžu se je ustanovil 16. avgusta v Ljubljani Narodni Svet, čigar predsednik je postal Korošec. Ko se je bližal razpad monarhije in je zunanji minister

(Dalje na 5. strani)

In vsemu temu političnemu metežu je skozi štiri desetletja stal pri nas na čelu dr. Korošec kot pravi slovenski O'Connell! Kdo naj prešteje shode, sestanke, konference, seje, ki jih je v tej dolgi dobi imel Korošec od zadnje slovenske vasi pa do prestolne Ljubljane, vse posvečene enemu in istemu cilju! Kdo naj navede spomenice, intervencije, nastope v parlamentu? Treba je bilo neprestane čuječnosti, opreznosti, orjaške energije, modrosti in tudi "taktiziranja", da se mali slovenski čolnič ni razbil ob pečina in podvodnih čerih. Kajti niso bili to mirni časi, ko je bilo Korošču usojeno držati v rokah slovensko politično krmilo. Svetovna vojska, razpad dvojne monarhije, borba za narodno samostojnost, prehod v novo državo, začetek druge svetovne vojne..., to so le glayne etape te dobe. Niti ni bil ta boj samo težaven, temveč pogostokrat zvezan z življensko nevarnostjo. Korošec je velikokrat, kakor pravimo "nosil glavo v torbi": že v času boja z zagriženim nemčurštvom, ko so mu s koli oboroženi plačanci razbijali shode; z ORJUNO, z masonerijo, z velesrbstvom in zlasti s komunizmom! Velikokrat so ga zalezovali, velikokrat mu javno grozili. Vendar ni klonil, ne se u-maknil ampak je ostal zvest svojemu zvanju.

Ni pa Korošec svoje delavnosti ome-jil le na strogo politično področje. Zavedal se je, da je slovensko politično vprašanje najtesneje povezano z gospodarskim in kulturnim položajem Slovencev. Njegova pažnja in delavnost se je zato raztezala tudi na ta polja, mnogo bolj, kot je javnost mogla vedeti. Vzporedno s politično borbo je tekell boj za gospodarsko osamosvojitev Slovencev, za zadugarstvo, za socialno pravičnost, za kulturno enakopravnost, za pravice Cerkve.

Korošec nikdar ni vodil politike zaradi politike, kar je značilno za toliko neodgovornih in brezvestnih politikov. Ko bi šlo Korošču za osebne koristi in lasten položaj, bi mogel biti ves čas minister in v neprestanih časteh. Toda politika je Korošču bila le sredstvo, kako slovenskemu človeku pomagati do bolj-šega gospodarskega življenja in kako zagotoviti nemoten razvoj slovenske

kulture. Zato je s toliko pažnjo bdell nad slovenskimi gospodarskimi ustanovami, nad zadrugami, nad enakopravnostjo slovenskega jezika, boril se je za slovensko univerzo, izvojeval je slovensko akademijo...

A ne le to! Korošec je vedel, da so pogoji za resnično kulturo le tedaj dani, če družba skladno zasleduje one cilje, v katerih se kaže njen pravi napredek. Če skupno stremi za spoznanjem resnice in uravnava svoja dejanja v čim večjem skladu s pravičnostjo. Vedel je, da je usovršenost naroda odvisna od tega, kako pojmuje svoj izvor, od kod črpa svojo zakonitost in kam usmerja svojo usodo. Kultura vsakega naroda je, skratka, bistveno odvisna od nadnaravnega momenta. Za pravo kulturo je treba, da verska in moralna načela dajejo pravila za celotno ljudsko zadržanje.

SLOVENSKI IN KRŠČANSKI POLITIK

Zato Korošec ni bil samo slovenski, ampak tudi krščanski politik. Malokdo se je tako kakor on zavedal, da je vera bistven slovenski narodni činitelj, ki je v naši narodni zgodovini imela vedno svoje očiščeno poslanstvo in bila s svojo nadnaravno idejo obenem kvas pravega narodnega napredka. Slovenska narodna kultura je vedno takrat najbolj napredovala, kadar se je v narodu svobodno uveljavljalo životvorno krščanstvo...

Stranka, ki naj med Slovenci zasluži naslov "ljudska", se mora torej poleg politično narodnih koristi brgati tudi za socialno gospodarske probleme in za krščansko kulturno rast naroda. In to je SLS pod Koroščevim vodstvom tudi bila. "Jasno ie" je večkrat rekel, "da stojimo (stranka namreč) in pademo na Slovenskem. Stali na homo, ako Slovenci ne bodo hračji, ki bi se za vsak kračar prodajali in če bodo ostali Slovenci — pošteni ljudje!"

★

Ni pa bila le Koroščevo razumnost in močna volja vzrok, da je toliko dosegel v življenju. Razumnost je sama po sebi hladna in rada odbija. Ljudje jeklene volje postanejo večkrat brezob-

zirni in gospodovalni. Korošec je bil katoliški duhovnik, ki je že v mladih letih znal izoblikovati svoje naravne zmognosti v lep krščanski značaj, tako da je uravnovesil svojega duha in s trdnostjo volje povezal srčno dobroto, milobo in velikodušje. Ta njegova značajna poteza je bila tisto, kar mu je v vseh plasteh pribilo toliko ljudi, ki so ga cenili in spoštovali in toliko prijateljev, ki so ga iskreno ljubili.

Sicer je imel Korošec na sebi nekaj, kar je na vsakega napravljalo vtis, da je gospod, pa naj bi bil na kateremkoli mestu ali položaju. Njegovo zadržanje, kretnje, pogledi, govorjenje, je razodevalo veliko naravno dostojanstvo. Čeprav je izšel iz preproste kmečke hiše, je bil Korošec izrazito gosposka narava, poklicana, da gospoduje, da vlada.

Profesor Janez Dolenc, življenjepisec dr. Janeza Kreka, mi je nekoč rekel: "Krek je bil ljudski tribun, a Korošec je knez".

Kjer se je Korošec pojavil, je bil osrednja osebnost, pa vseeno, ali je bil na prvem ali na zadnjem mestu. Ko je bil nekaj mesecev v Živkovičevem kabinetu, kjer je upravljal čisto brezpomemben resor, so pravili, da so vedno počakali s pričetkom ministerske seje, dokler ni prišel Korošec.

Imel je na sebi nekaj dostojanstvenega, kar je velevalo, da se z njim postopa gosposko. Bil sem navzoč, ko je prišla v Marijanišče policija, da ga na Srskičev oz. Marušičev ukaz odvede v internacijo. Videl sem, kako je trepetal policijski uradnik, ko je izvrševal ukaz. — Vedno je bilo opaziti visoke politične osebnosti, ki so spoštljivo in z nekim strahom čakale, da jih je sprejel. Pa ne, da bi Korošec ne bil vljuden. Nasprotno! V občevanju z nižjimi kakor visoko stoječimi osebami je bil vedno ljubezniv in spoštljiv. Tudi to spoštovanje do vsakega človeka, je množilo spoštovanje do njega samega.

Korošec je bil rojen voditelj in je kot tak tudi nastopal. V vodstvu stranke je zahteval, da vsak jasno in odkrito izrazi svoje mnenje, ni pa trpel zakulisnega zabavljanja. Če je o kom zvedel kaj podobnega, sta trdo zaorala. Opozicija, če jo je v vodstvu stranke kdaj kaj

bilo, je zamrla, čim se je pojavil dr. Korošec.

Moč volje s katero je obvladoval sebe, mu je dajala gospodstvo nad drugimi. A ni bilo samo to. Še bolj je bila integralnost njegovega značaja, ki mu je dajala moralno legitimacijo, da je mogel vedno ponosno in samozavestno nastopati.

Ako so kdaj politični nasprotniki koga skušali zrušiti z vsemi sredstvi in ga umazati pred ljudstvom, je gotovo to bilo pri dr. Korošču Z drobnogledom so brskali po njegovem življenju, da bi mu mogli naprtiti kako nečastno afero. Posluževali so se svojih zaupnikov in agentov, da bi odkrili kak nečasten postopek, korupcijo, podkupovanje, ženske... Pa niso nič našli. Blatili so ga, to pač, klevetali, napadali, mazali... a umazati ga niso mogli. Značilno za dr. Korošča je bilo, da svojih političnih nasprotnikov ni nikdar tožil zaradi žaljenja časti. — "Pustite jih," je imel navado reči. "To je pač njihovo orožje. Po sodiščih ne bom iskal časti."

Sam se ni posluževal podobnega orožja v političnih bojih. Bil je velikodušen. Zasebni škandali nasprotnikov ga niso zanimali, oz. jim ni posvečal pozornosti. Bil je tudi v tem pogledu gospod, ki je znal gosposko postopati celo s svojimi nasprotniki.

Koroščev plemenit, gosposki značaj se je posebno kazal v tem, kolikšno pozornost je znal posvečati slehernemu, ki je z njim imel opravka. Dobro se to vedeli natakariji, postrežčki, izvoščki, sprevedniki, strežniki..., ki so ga poznali po kraljevih napitninah, ki jih je imel navado dajati. Poznalo je bilo, da odgovori osebno ali vsaj z lastnoročnim podpisom vsakemu, kdor se je v katerikoli zadevi nanj obrnil. Imel je skrbno in pregledu godove in druge spominke dneve svojih prijateljev in jim redno pisмено čestital. Diskretno se je zanimal za potrebe svojih znancev in jim prav tako na neopažen način pomagal. Pa tudi mnogi potrebni so bili deležni njegovih podbor na tak način, da niso nikdar zvedeli, kdo jih jim je naklonil.

(Dalje na 5. strani)

ŽIVLJENJSKA POT

(Nadaljevanje s 4. strani)

Burian vabil vojskujoče se države na mirovne razgovore, je 2. oktobra 1918 dr. Korošec prečital v državnem zboru izjavo jugoslovanskih politikov, sklenjeno 24. septembra v Zagrebu, da more Avstro-Ogrska govoriti le v imenu Nemcev in Madžarov, ostali narodi monarhije pa zahtevajo zase popolno pravico samoodločbe. Po bolgarski kapitulaciji so 4. oktobra tudi Avstro-Ogrska, Nemčija in Turčija prošle za mir, na kar se je 5. in 6. oktobra ustanovilo v Zagrebu Narodno Vijeće Slovencev, Hrvatov in Srbov, v katero je vstopila 8. oktobra tudi hrvatsko-srbska koalicija, za predsednika pa je bil 17. oktobra izvoljen dr. Korošec. Narodno Vijeće je odklonilo cesarjev manifest o federalizaciji Avstrije in 21. oktobra pozdravilo Wilsonov odgovor, ki priznava težnje Jugoslovancev po svobodi, ter se pripravljalo na prevzem državne oblasti, ki se je izvršil po kapitulaciji Avstro-Ogrske 29. oktobra 1918, ko je postal Korošec "šef eksekutive za vse jugoslovanske pokrajine" bivše Avstro-Ogrske monarhije.

LETO 1918

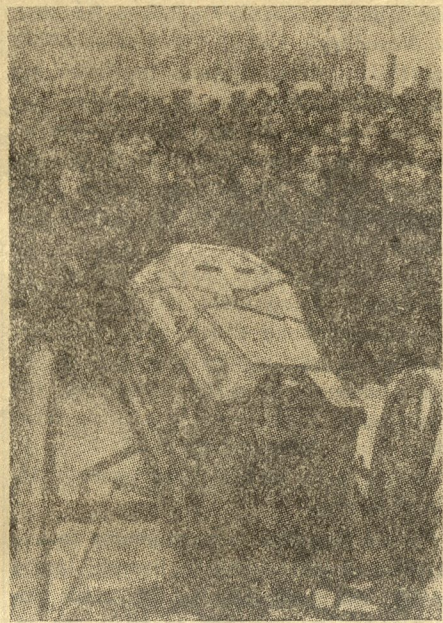
Videč, da se bliža konec vojne, ki pa so ga pričakovali šele za spomladi 1919, je odšel Korošec 25. oktobra 1918 s poslancom dr. M. Čingrijo in dr. Gregorjem Žerjavom, ki je za Jugoslovanski klub zbiral in obdeloval gradivo za politične interpelacije, v Švico, ne kot odposlanec N. V., dasi v sporazumu z njim, da bi dobil zveze z inozemskimi politikami in se informiral o položaju. Par dni pred odhodom je poslal šef generalnega štaba h dr. Korošcu dva višja častnika, naj bi člani Jugoslovanskega kluba šli na italijansko fronto bodrit jugoslovanske vojske, kar je klub odklonil. General Landwehr je pa v soglasju s cesarjem predlagal Korošcu, naj bi sklenil premirje z Italijo, zato pa bi v šestih tednih demobiliziral laško fronto, če prevzamejo jugoslovanske dežele dotlej nje dežele preskrbo z živežem. Enako brezuspešno je skušal Lamasch kot designirani ministrski predsednik pridobiti Korošca tik pred

odhodom v svojo vlado, ki naj bi po Lamaschevih besedah rešila ne monarhije, ampak "le glavo mlademu gospodarju".

Prišedši v Ženevo, se je sešel Korošec najprej z ondi bivajočim Lazo Markovićem ter povabil takoj na razgovor Pašića in Trumbića. Prvi se je odzval Trumbić, popisal Korošcu spor med Jugoslovanskim odborom in Pašićem ter poslal, da bi ga v imenu N. V. priznal za zastopnika avstro-ogrskih Jugoslovancev pri zaveznikih. Korošec mu je dal le pooblastilo za sklepanje premirja in pogoje za premirje, kar je oboje poslal preko srbskega poslanstva v Bernu, toda pooblastilo je prejel Trumbić prekasno, dočim so pogoji za premirje sploh izginili. Tako Trumbić ni bil pripuščen k versajski konferenci o premirju in je srbski poslanik Vesnić brez ugovora pristal na njene sklepe, po katerih so Italijani zasedli v londonskem aktu jim obljubljeno ozemlje. Ker od Pašića le ni bilo glasu, je dr. Korošec izročil 4. novembra zavezniškim vladam noto, v kateri je zahteval, da priznajo N. V. v Zagrebu kot vlado za Jugoslovane bivše monarhije, nje same za zavezniški narod in jugoslov. dobrovoljce za vojskujočo se stranko. Dokler se ta nova država ne zediní s Srbijo in Črno Goro v eno državo, naj jo zastopa pri zavezniških vladah dr. Trumbić. Naslednji dan 5. novembra so prišli Pašić s šefi srbske opozicije (Trifković, Drasković, Marinković) in Trumbić z nekaterimi člani Jugoslovanskega odbora. Korošec se je sestal najprej s Trumbićem, ki mu je pojasnil prejšnje dogodke in razmerje s Pašićem, nato je obiskal slednjega, čigar mnenje je bilo, da mora Srbija zastopati vse Jugoslovane, a vzel bi tudi par zastopnikov N. V. v nekako komisijo za zunanje zadeve pri srbski vladi. Pri oficijelnih razgovorih naslednji dan sta dr. Korošec in Trumbić zahtevala v prvi vrsti mednarodno priznanje N. V., za skupne zadeve pa naj se ustanove skupna ministrstva. Na to je Pašić pristal šele potem, ko je Drašković predlagal skupno vlado 17 ministrov za Srbijo in Jugoslovane bivše monarhije in se je Pašić zbal, da ne bi ostal v manjšini pred združenimi opozicijonalci in "prečani". Ker so tudi Francozi silili k odločitvi, je drugi dan, 7. novembra sprejel Korošček in Trum-

biček predlog ter z noto z dne 8. novembra v imenu srbske vlade priznal N. V. za zakonito vlado Jugoslovancev bivše monarhije in Trumbića za njenega zastopnika pri zaveznikih. Nato so sestavili skupno vlado 12 ministrov in objavili vse sklepe z lepim proglasom v takozvani "Ženevski deklaraciji".

Iz Ženeve je prišel Korošec 13. novembra v Pariz, da poišče stikov s francosko vlado in ostalimi zavezniki. Prizadeval si je doseči priznanje nove jugoslovanske države in vlade ter ugodno rešitev teritorialnih vprašanj. V to svrhu je obiskal predsednika Clemenceauja, zunanjega ministra Pichona, Wilsonovega zaupnika Housea, ameriškega, angleškega ter italijanskega poslanika ter dr. Beneša, da bi on vplival v našo korist na Italijo. Od Pichona je izvedel, da je Pašić demisijsiral in s tem izigral ženevski pakt. Srbska vlada na Krfu (Protić) je namreč zvedela po Tresiću-Pavičiću, da je v Narodnem Vijeću prevladala hrvatsko-srbska koalicija s Svetozarjem Pribičevićem in je pričakovala zase ugodnejše rešitve v direktnem stiku z N. V. brez Koroščevega posredovanja. Ko se je ta hotel vrniti v domovino, dolgo ni mogel dobiti potnih listov in spotoma je moral še v Veroni čakati dva dni. Ta-

Krsta s pok. Dr. Korošcem na topovski lafeti pred senatom v Beogradu.

ko se je Koroščeva vrnitev zavlekla preko 1. decembra 1918, ko se je v Beogradu izvršilo zedinjenje in proglasila Kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev.

PRVA VLADA V BELGRADU

V Ljubljano je Korošec prišel 2. decembra 1918 in se naslednji dan odpeljal v Beograd, kjer se je 20. decembra sestavila prva vlada nove države pod predsedstvom Stojana Protića. V tej vladi je dr. Korošec imel podpredsedniško mesto in prevzel najprej oddelek za zaščito dece, 2. aprila 1919 pa ministrstvo za prehrano in obnovo zemlje, ki ga je vodil do nastopa Davidovičeve koalicijske vlade demokratov in socialistov 16. avgusta 1919. V novi Protićevi vladi je postal 19. februarja 1920 minister za promet; kot tak je zlomil komunistično splošno stavko in obdržal ta portfelj tudi v naslednji Vesnićevi vladi do sestanka ustavotvorne skupščine, oziroma nastopa Pašičeve demokratsko-radikalne vlade 1. januarja 1921. Vesnićevi vladi je Korošec predložil avtonomistični načrt ustave, ki je bil predložen tudi ustavotvorni skupščini kot oddvojeno mišljenje Koroščevo. Dr. Korošec je tudi vplival na Protića, da je prevzel v svoji ustavni načrt Slovenijo kot samostojno pokrajino in slovenščino kot državni jezik. Od konstituantne dalje je bil zvest svojemu proticentralističnemu programu, kateri se je medtem razvijal v radikalnejšo smer, v opoziciji do nastopa Davidovičeve vlade opozicijskega bloka (Jugoslovanski klub, Jugoslovanski muslimanski klub, demokrati) 27. julija 1924, v kateri je bil podpredsednik, minister za prosveto in namestnik ministra za vere (do 5. novembra). Po volitvah 18. marca 1923 je SLS dobila od 26 mandatov 21, tako, da je mogel Korošec poslej govoriti "v imenu slovenskega naroda". Na strankino željo je stopil sedaj v stik s Hrvatsko republikansko seljačko stranko (HRSS) ter z njo in Jugoslovansko muslimansko organizacijo osnoval federalistični blok v Zagrebu. Njegovemu prizadevanju je v prvi vrsti zahvaliti, da so Hrvatje spremenili svojo abstinenčno taktiko in se s prihodom v skupščino jeli nagibati k realnejši politiki. Medtem se je ustanovil v parlamentu "ožji blok" (Korošec, Davidović, Spaho), ki si je

stavil nalogo izvesti sporazum med Srbi, Hrvati in Slovenci, in čigar program je sprejela tudi HRSS, tvorec z "ožjim blokom" takozvani "širši blok". Po volitvah 8. februarja 1925, v katerih je SLS dobila 20 mandatov in je bil Korošec izvoljen tudi v Ljubljani, je Korošec z Davidovićem, Radićem in Spahom osnoval v skupščini "blok narodnega sporazuma in seljačke demokracije". Od 1. februarja do 17. aprila 1927 je bila vlada radikalov in SLS, v kateri pa Korošec sam ni bil. S predsednikom nove vlade Veljo Vukičevićem je 10. julija 1927 sklenil na Bledu volilni sporazum "blejski pakt" in postal 23. februarja 1928 v Vukičevićevi koalicijski vladi notranji minister. Ko je notranje-politična kriza s atentatom Puniše Račića v narodni skupščini dosegla svoj višek, je po brezuspešnem poskusu generala Hadžića Korošec kot prvi prečanski ministrski predsednik sestavil 27. julija 1928 vlado četvorice (Korošec - Vukičević - Davidović - Spaho) ter obdržal obenem portfelj notranjega ministra.

Kmalu pa se je parlamentarna rešitev krize izkazala za nemogočo in Korošec je 2. januarja 1929 podal ostavko, na kar je bila s kraljevim proglasom z dne 6. januarja 1929 vidovdanska ustava razveljavljena in narodna skupščina razpuščena. V novi vladi generala Petra Živkovića je bil Korošec minister za promet do 5. avgusta 1929, nato prevzel ministrstvo za gozdo in rudnike, a 28. septembra 1930 je demisijsiral. V začetku 1931 je bil kot predsednik Glavne Zadrugne zveze izvoljen za honorarnega profesorja za zadrugništvo na kmetijski fakulteti v Beogradu, kjer je začel predavati v letnem semestru 1931.

BORBA PROTI DIKTATURI

V letu 1931 je začela rasti opozicija proti vladi generala Petra Živkovića, ki je postajala vedno bolj diktatorska. Vlada je nastopila celo proti slovenskim katoliškim prosvetnim in mladinskim organizacijam in jih razpustila ter njih premoženje zaplenila. Po vsej državi je opozicija naraščala in končno postavila svoj program v takozvanih 'punktacijah', ki se jih podpisali radičevci v Zagrebu, (Dalje na 6. strani)

(Nadaljevanje s 4. strani)

POLN NESEBICNOSTI IN DOBROTE

Koroščeva nesebičnost in srčna dobrota sta bili splošno znani. Kakor je vse njegovo delo veljalo le drugim, tako tudi njegovo imejte in dohodki, kolikor jih je imel. Sam je živel skromno in nikdar ni maral razkošja. V Beogradu je stanoval kot najemnik v dveh malih sobah. Kadar je bil v Ljubljani, je stanoval v Marijanišču. V Mariboru pa v Malem semenišču. V Beogradu si je nekoč kupil staro pritlično hišo, v kateri pa ni nikdar stanoval. Po par letih jo je prodal, ker so mu slovenski politični nasprotniki očitali "palače, ki si jih kupuje po Beogradu".

Sproti je vse razdal med reveže in po potrebe, celo svojo obleko in perilo. Tako daleč je šla njegova radodarnost, da je proti koncu meseca njemu samemu večkrat pričelo primanjkovati denarja. Po smrti so našli v njegovi zapuščini 5.000 dinarjev. To je bilo vse pri možu, ki je več kot 40 let javno deloval, bil večkrat ministrski predsednik, minister, poslanec in senator.

Z nesebičnostjo se je družila pristrana iskrenost, posebno s prijatelji. Korošec je bil zvest prijatelj. Veliko je dal na prijateljstvo in ga je tudi skrbno negoval. Obžaloval je le, da človek ne more istočasno navezati več tesnih prijateljev. Bil je človekoljub in je želel razdati se mnogim.

★

Okoliščina, da je bil Anton Korošec katoliški duhovnik njegove veljave v nekatoliškem svetu in pri nekatoliških politikih ni prav nič zmanjševala, verjetno jo je še dvigala. Mnogi so ravno zaradi tega imeli zaupanje v njegovo poštenje. Nekoč mi je sicer general Živković ob priliki neke intervencije, v času ko je bil Korošec že v opoziciji, vrgel v obraz, da "Korošec in njegovi popi s pomočjo Vatikana rušijo državo", vendar ni bilo to resno govorjenje, niti Srbi sami niso delili sličnega mišljenja.

VZGLEDEN KATOLIŠKI DUHOVNIK

Ni pa dvoma, da so verni Slovenci, Korošcu, zato ker je bil duhovnik še bolj zaupali. Po drugi svetovni vojski sicer na splošno ne vidimo več duhovnikov, ki bi se vodilno udeleževali političnega življenja. Cerkev sama tega ne

želi, zlasti, ker je povsod že dovolj laične katoliške inteligence, da se vrže v politični metej. Toda ob času, ko je Korošec pričel posegati v javno življenje kot časnikar in organizator kmečke zveze ter prosvetnih društev, na Štajerskem slovenskih katoliških laikov skoro ni bilo, ki bi jih ljudstvo poznalo in jim zaupalo. Tako je Korošec kakor toliko drugih slovenskih duhovnikov tiste časa, — posebno po uveljavljenju splošne in enake volilne pravice —, stopil tudi na politično poprišče in ostal politik do smrti.

Korošec je stopil v politiko s privolenjem cerkvenih oblasti, kakor je to treba po cerkveni disciplini. Svojega duhovništva se je vedno resno zavedal in ga globoko spoštoval. Brez oklevanja moremo reči še več: bil je tudi v političnem življenju kot duhovnik in je smatral svoje politično delovanje kot duhovniško delovanje med svojim ljudstvom.

Cerkvena oblast ga je oprostila molitve brevirja, imel je tudi spregled od duhovniške noše, česar se je običajno posluževal, kadar je bival v Beogradu. Obdržal je navado, da je maševal vsak dan, če je le imel priložnost, ali ni bil zadržan. Veliko let je imel navado, da je prihajal v Ljubljano z nedeljskim brzovlakom, ki je prihajal okrog deseti. Vedno je dospel teš v Marijanišče, do je mogel še maševati. Maševal je primerno počasi in zbrano.

V kasnejših letih je zelo rad govoril o svojih kaplanskih letih, kako se je pripravljaj na pridige in hodil na podružnice. Kjer je služboval, so ga verniki ohranili v najlepšem spominu. Korošcu je bila vedno najljubša duhovska družba. Med duhovniki se je najboljše počutil, med njimi je štel tudi veliko najboljših prijateljev. Rad je zahajal na duhovniške sestanke. Kadar je bil na oddihu, je obiskoval svoje nekdajne sošolce in tovariše iz bogoslovskih let. Pa tudi sicer, kjerkoli je potoval po Sloveniji in če se je v kakem kraju ustavil, je redno obiskal župnišče, še preje pa je za nekaj trenutkov stopil v cerkev.

Koroščeva vera je bila kakor je verovanje preprostega moža, ki se ne ukvarja veliko z verskimi problemi, ampak veruje verske resnice, ker jih je Bog razodel in jih katoliška Cerkev nezmotljivo razlaga. Verskih vprašanj navad-

no ni načenjal, je pa rad poslušal, če so se drugi o njih pogovarjali. Korošec ni bil v ničemer teoretik. Vse življenje pa se je boril, kako bi med Slovenci pomagali do zmage verski misli.

Hotel je biti zvest sin Cerkve, čeprav mu ni bilo znano, da so mu v gotovih katoliških krogih vzeli za zlo, da je bil med bistvenimi tvorcji versko mešane jugoslovanske države. Bil je prepričan, da imajo katoličani veliko in dragoceno poslanstvo na Balkanu, če ga bodo le hoteli spolniti. Vse katoliške ustanove in cerkvene Kongregacije, ki so iskale poti na jug, so imele v Korošcu glavnega podpornika.

Globoko se je čutil vznemirjenega in prizadetea v takimenovani konkordatni borbi. Resnica je, da je vlada, katere član je bil Korošec, hotela ratificirati konkordat, ki je bil v Vatikanu že podpisan. Potem pa, ko je pod pritiskom pravoslavnih cerkvenih krogov in videč, da ne bo dobila v skupščini večine, vlada glasovanje o konkordatu umaknila, so hrvaški cerkveni krogi, ki so se preje na konkordatu kazali dezinteresirani, silovito napadli Korošca kot krivca, da je konkordat propadel. Slovenskima škofoma, ki sta se tudi udeležila znane zagrebške škofovske konference, je Korošec kasneje osebno potek celega vprašanja zadovoljivo pojasnil. Bila pa je zadeva s konkordatom za Korošca morda ena natežjih epizod njegovega političnega dela.

Pobožnost dr. Korošca je bila moška in iskrena, a je nikdar ni razkazoval, niti o njej govoril. Njegova darila, posebno ona, ki so bila namenjena redovnicam, je redno sormenjajala prošnja "naj molijo zani". Deiansko se je za Korošca veliko molilo. On sam se tej okoliščini prisilnoval izredno božje varstvo v neštevilnih velikih nevarnostih.

Ob tem se spomnim dogodka iz njegove internacije na Hvaru. Čeprav internirane, je še vedno prejemal penzijo ministrskega predsednika. Pa je iztaknil neke zelo ubožne hrvaške sestre v mestu Hvaru in jih začel podpirati na ta način, da jim je kunoval živila. Ko sem se mudil pri njem na Hvaru, me je nekega dne otovoril s polnim košarom živila, da jih zanesem omenjenim redovnicam. Veselo me je sprejela prednica in mi pričela zagotavljati, kako so sestre Bogu hvaležne, da jim je poslal tako velikega dobrotnika in da nepre-

stano molijo, da bi jim ga Bog še dolgo na Hvaru ohranil... Tedaj pa so tudi po neštetihi vernih slovenskih domovih s svojo večerno molitev vključevali Očenaš za Korošca, da ga Bog skoraj vrne Slovincem. No, in je zmagala slovenska molitev, gotovo na nekoliko razočaranje dobrih hvarskih sester kakor tudi hvarskih občanov, katerim se je Korošec tako priljubil, da so mu ponudili župansko mesto.

Ko je dr. Korošca za njegovo šestdesetletnico mariborski škof dr. Ivan Tomazič odkloval z naslovom častnega kanonika lavantinskega stolnega kapljarja, je bil odlikovanja iskreno vesel. Do tedaj je namreč njegova cerkvena šarža v mariborski škofiji bila "dijaški prefekt v malem semenišču". Stolni kapitelj mu je ob omenjenem imenovanju poslal prstan škofa Antona Slomška, ki ga je imel zelo v časti in ga rad kazal znancem.

Po svoji naravi je bil Korošec vesel, razgiban človek in prijeten, duhovit družabnik. V urah oddiha je imel rad okrog sebe veselo, dovtipne prijatelje in tudi sam je krepko sodeloval z duhovitimi domisljicami. Kadar je bil dobro razpoložen, je takoj začel organizirati kako nagajivost, katere žrtve so bili seveda le znanci iz ožjega kroga. Rad je poslušal dobre dovtype in jih tudi sam razdiral. Toda nikdar ni trpel, da bi se v njegovi navzočnosti govorilo nedostojno ali da bi kdo pričel raztoverjati kladfške vice. Takoj je pokazal svoje nezadovoljstvo in ukoril šaljevca. To je bilo poznano celo Srbijancem, ki so iz svojega slikovitega izrazoslovja odstranili najbolj masne ocvirke, kadar so sedeli pri Koroščevi mizi.

ISKREN MARIJIN ČASTILEC

V zadnjih letih življenja je dr. Korošec zelo rad zahajal na Brezje. Vsaka pot mu je tja gori vodila. Delal se je, kakor da se vozi le na izlet. A čim je stopil v cerkev, je pokleknil pred milostno podobo in se zatopil v kratko molitev. Ko je bival na počitnicah na Gorenjskem, je celo večkrat na teden obiskal Brezjansko Marijo.

Bil je iskren Marijin častilec. Po žepih in kjerkoli je vedno nosil Marijine svetinje. "Veste, to mi je dala sestra Genovefa", je nekako sramežljivo pripomnil. Sestra Genovefa je bila stara šolska sestra, njegova rojakinja, ki mu

je veliko let stregla, kadar se je mudil v Marijanišču.

★

Še kratko besedo o zunanosti dr. Korošca.

Bil je krepko raščen možak, plečat in močnih udov, visok okrog 180 cm. Po slikah sodeč je v mladosti moral biti prikupne zunanosti vitkega stasa, bogatih kostanjvih las, podolgovatega obraza s širokim čelom in ravnim grškim nosom. Obraz so krasile simpatične mehke poteze in velike, svetlosive, pametne oči.

Okrog njegovega petdesetega leta se ga je lotila sladkorna, katere se kljub stalni pažnji in zdravljenju ni mogel več znebiti in ki je verjetno bila tudi vzrok njegove smrti. Sladkorna bolezen mu je pobrala lepe lase, da je ostal skoro popolnoma plešast, dobil je rjavkasto barvo v obraz, ki je značilna za sladkornike. Tudi preje jekleni živci so trpeli. Čim je bolezen napredovala, je bilo opaziti, da se kljub velikemu premagovanju večkrat hitro razburi, za kar mu je bilo vedno žal.

V zrelih letih je postajal nekoliko debelejšast, a zadnja leta je zopet shujševal in upadel. Vedno pa je ohranil vzravnano, pokončno držo, korak mu je bil krepak, poln in odločen. Rad je pešahal in se tudi hribov in gora ni ustrašil. Kljub semozavestnemu nastopu je imel nekaj očetovskega na sebi, kar je vzbujalo zaupanje.

Sodim, da Korošec ni bil pevec, saj pokazal ni, čeprav je petje zelo rad poslušal. Imel je nizek, močan in poln glas. Bil je odličen govornik, ki je brez težave obvladal tudi večje množice.

Skrbno je pazil, da je bil vedno čedno in snažno obleden. Ni šel ravno po zadnji modi, toda perilo je moralo biti brezhibno zlikano in čisto, pravtako obleka, čevlji solidni, neponošeni in na glavi značilni temnosivi "Korošček" klobuk. Ni dolgo nosil ene obleke, ne perila. Hitro ga je podaril, med tem pa se je že postavljaj v novi obleki.

Kadar je takole proti večeru s prožnim korakom in vedrega lica koračil po belerajskih Teracijah, se mu je vsak tretji človek, ki ga je srečal, odkril in ga spoštljivo pozdravil. In ko je prišel v Slovenijo, je bil vselej pomemben dogodek. Kar praznično je postalo. Kajti naš voditelj, naš oča je bil zopet med nami.

PRED TREMI MONARHI

POSLEDNJI RAZGOVOR NA VEČER PRED SMRTJO

Dne 13. decembra 1940., kakih pet minut pred osmo uro zvečer mi je telefonist javil, da me kliče Beograd. Takoj sem se odzval in na nasprotni strani se je oglašil sam dr. Anton Korošec: "Smajo, ali ste vi?" Ko sem mu potrdil, da me izpraševal, kaj je novega, kakšno je vreme, ali bi bilo prav, da pride zopet malo pogledat v Slovenijo. Vse sem mu popisal, kakor sem vedel in znal. Na koncu je dejal: "Ne vem še, se še nisem odločil, ali bom prišel jutri ali ne. "Še to me je vprašal, kam grem zvečer. Ko sem mu povedal, da moram iti na neko predavanje, ki ga bo imel neki hitlerjevec v dvorani Trg. ukad. in bo razlagal nemško organizacijo "Kraft durch Freude", mi je naročil, naj le grem in potem točno poročam, kaj bo Nemec govoril.

To je bil na kratko poslednji razgovor z dr. Antonom Korošcem in obenem tudi njegov poslednji razgovor s Slovenijo in belo Ljubljano, ki jo je imel tako rad. Drugo jutro nas je presenetila in prestrašila vest, da je dr. Anton Korošec tisto noč 14. decembra umrl.

Neverjetno hitro je minilo deset let, odkar je odšla plemenita duša tega velikega Slovenca v večnost. Poznal sem ga celih dvajset let. Srečen sem in vesel, da sem bil med njegovimi sodelavci, posebno pa sem ponosen, da sem kot Hrvat užival njegovo popolno zaupanje. Hvaležen sem, da sem se tekom dvajsetih let imel priliko mnogo naučiti. Mnogo sem slišal, veliko izrednega in lepega videl in doživel v najožji družbi dr. Antona Korošca. Bil sem med redkimi, ki so neprestano celih dvajset let prav do zadnjega "hodili v njegovo šolo".

Precej stvari sem si zabeležil. Hotel sem zanimivosti objaviti. Žal je rdeča metla veliko tega, kar sem imel zapisanega, pometla in uničila. Ni čuda. (Kakor mnogim drugim je tudi meni uničila nekaj najožjih sorodnikov, da so odšli v prevzgodnji grob; uničila nam je vse, kar smo imeli.) Razumljivo je, da so odšle tudi knjige in zapiski. Tako morem sedaj pisati le po spominu. Spomin na doživljaje z dr. Korošcem pa je izredno živ in ntrajen. On je znal vsaki malenkosti dati posebno obeležje zanimivosti in neizbrisnosti.

PRED CESARJEM FRANCEM JOŽEFOM

V temle spisu želim popisati tri avdijence, ki se mi zde posebno značilne. Popisal jih bom tako, kako mi jih je

(Nadaljevanje s 5. strani)

muslimani v Sarajevu in SLS v Ljubljani. L. 1932 je dr. Korošec slavil 60 letnico, ki je bila v Ljubljani in v vsej Sloveniji proslavljena; policija je proti tem proslavam nastopala, takratni ban dr. Marušić je naraščanje napetosti izrazil v tem smislu, da je organiziral takozvani čenčurski proces pred izrednim sodiščem v Belgradu. Končno je diktatura segla tudi po voditeljih SLS in na odlok Srskičeve vlade je dr. Marušić ukazal odvzeti v internacijo dr. Antona Korošca, dr. Marka Natlačena, dr. Frana Kulovca in dr. Ogrizka. Dr. Korošec je moral najprej v Vrnjačko Banjo, od tam so ga odvedli v Tuzlo, odkoder je bil prepeljan na Hvar, kjer je ostal do smrti kralja Aleksandra, to je do 10. oktobra 1934.

Prvo vlado po smrti kralja Aleksandra je sestavil Bogoljub Jevtič, ki je pri naslednjih volitvah sicer prejel večino, moral pa je kmalu odstopiti. Pri Jevtičevih volitvah je SLS proglasila polno abstinenco. Toda med tem so Srbska narodna radikalna stranka, Jugoslovanska muslimanska organizacija in Slovenska ljudska stranka pri oblasteh prijavile novo strankarsko združenje, ki si je nadelo ime Jugoslovanska Radikalna Zajednica. Poleti 1935 se je sestavila vlada te zajednice in v njej je dr. Korošec prevzel notranje ministrstvo. Pod to vlado so bile izvedene leta 1938 volitve, ki jih je inozemski tisk nazval "mirne in svobodne". Radi teh volitev je prišel dr. Korošec v spor s predsednikom vlade dr. Stojadinovićem in je odstopil. Nekaj tednov nato je bil izvoljen za predsednika senata Kraljevine Jugoslavije.

Ko je Stojadinovićeva vlada v začetku leta 1939 odstopila, je prevzel predsedstvo vlade Dragiša Cvetković. Po razpustu senata je dr. Korošec v tej vladi prevzel prosvetno ministrstvo. To dolžnost je opravljal do svoje smrti 14. decembra 1940.

Sam pripovedoval dr. Korošec, ki je zelo redko govoril o svojih doživljajih. Le kadar je bil posebno dobre volje, se je razvezal in povedal kaj iz svoje preteklosti. To je bilo vedno le v družbi najožjih, najzanesljivejših prijateljev. Tako se je zgodilo leta 1939, ko je bil dr. Korošec na kratkem odmoru v Begunjah na Gorenjskem. Nekega dne je begunjski župan prišel in javil Koroščevemu šefu kabineta dr. Nikici Paveliču, da je begunjska občina imenovala dr. Korošca za častnega občana in da bi zastopstvo občine želelo izročiti lepo diplomo. Dr. Korošec je določil, naj pridejo proti večeru in naj ostanejo potem pri njem na večerji. Takrat so bili v Begunjah pri dr. Korošču tudi dr. Josip Hohnjec, bivši poslanec in profesor mariborske bogoslovja, šef kabineta dr. Nikola Pavelič, sin znanega hrvatskega politika dr. Paveliča, ki je imel vodilno vlogo, ko se je sestavljalo Narodno Veče v Zagrebu, in jaz. Na večerjo je bila povabljen soproga pokojnega bana dr. Marka Natlačena s hčerko in begunjski župnik Franc Gornik. Zastopniki občine so prišli oblečeni v gasilske uniforme. Svečano so izročili diplomo in dobili dr. Koroščovo zahvalo. Med večerjo je tekel razgovor večinoma o begunjskih občinskih potrebah in zadevah. Nekaj po deseti uri so zastopniki občine odšli, drugi povabljeni smo pa še posedeli. Dr. Korošec je bil dobre volje in pripovedoval. Takrat je povedal tudi tole:

V bivši Avstro-Ogrski monarhiji so bile mednarodne zadeve le malokomu znane. Ni bilo tako, kot je sedaj, da vsakdo, ki se nekoliko zanima za zunanjo politiko, more dobiti podatke in gradivo, da je poučen. Takrat je bilo drugače. Zunanja politika je bila skrivnost tudi za državne poslane. Tudi med svetovno vojno se ni zboljšalo. Zunanje-politične stvari so poznali samo dotični ministri in najvažnejši uradniki v zunanjem ministrstvu. Med državnimi poslanci je bil vsak srečen, če je mogel dobiti zvezo s kakim uradnikom zunanjega ministrstva na Dunaju ali s kakim dopisnikom velikih mednarodnih agencij in tako dobiti nekaj vpogleda v potek svetovnih dogodkov. Prav tako je bilo zelo težko dobiti zveze z dunajskim dvorom. Na splošno državni poslanei tudi na dvor niso imeli vstopa. Le poseben izbranci so mogli hoditi na dvor v kak dvorski urad ali biti sprejeti v avdijence, bilo skupinske ali pa zasebne. Uspešno mi je, da sem se seznanil s češkim grofom Lobkovitzem, ki je imel slovenske in hrvatske poslane posebno rad. Ta mož mi je izposloval, da sem bil sprejet v avdijenci pri cesarju Francu Jožefu prvič — in tudi zadnjič. To je bila avdijenca, pri kateri so bili sprejeti predsednik vlade, nekaj ministrov in še nekaj drugih važnejših oseb.

Za avdijenco sem se oblekel v duhovniški "salon" in pri tej priliki sem obul prvič neizogibne lakaste čevlje. Stali smo v dvorani, kamor je imel priti cesar. Ne vem, kako je to prišlo, a stal sem neposredno za člani dunajske vlade. Ko je reditelj oznanil: "Seine Majestät kommt" (Njegovo Veličanstvo prihaja), je nastala grobna tišina. Gospodje so si popravljali kravate, jaz pa sem radoveden ogledoval svoje lakaste čevlje. Ko se je pojavil cesar, so vsi zaklicali: "Hoch seine Majestät!" Predsednik vlade je prvi pozdravil cesarja in predstavil člane vlade, potem pa druge. Ko sem bil jaz na vrsti, je predsednik vlada rekel, da sem član državnega parlamenta in obenem tudi član deželne zbornice za Štajersko. Cesar me je vprašal: "Kaj pa delate v Gradcu?" Jaz sem odgovoril: "Vodimo obstrukcijo." "Zakaj?" je vprašal cesar. "Zato", sem mu odvrnil, "ker vladajoči Nemci nečejo ugoditi našim zahtevam." "Kako dolgo mislite voditi obstrukcijo?" je dalje vprašal cesar. "Tako dolgo, dokler vladajoči Nemci ne bodo naših zahtev izpolnili," sem odvrnil spet. Na te besede se je cesar očitno razsrdil, se obrnil, prenehal s avdijenco in odšel iz dvorane. Vsi ljudje v dvorani so se razkropili. Komaj sem se zbral in zavedel, sem že ugotovil, da sem ostal v dvorani popolnoma sam. V garderobi je visel samo še moj cilindar; vse se je že razšlo. Celo zinaj pred palačo ni bilo nikogar več. Poklical sem kočijo in se odpravil domov. Pa tudi tam nisem imel obstanke. Spomnil sem se, da bo najboljšje, da se odpravim kar v Maribor in sem to tako storil. Ko sem prišel v Maribor, sem našel svoje prijatelje pri taroku. Takrat so slovenski in hrvatski duhovniki zelo radi tarokovali. Med njimi je bil tudi dr. Janez Krek. Takoj po pozdra-

vu me je dr. Krek vprašal, kaj je novega na Dunaju in jaz sem povedal, kaj sem naredil. "Dobro ste napravili," je dejal dr. Krek. "Sedaj pa pojdite domov, se odpočijte in naspite, po tem bomo pa govorili." To je bila moja prva in edina avdijenca s cesarjem Francem Jožefom, je končal dr. Korošec svoje pripovedovanje.

JUGOSLOVANSKI PARLAMENTARNI KLUB NA DUNAJU

Ob raznih prilikah je dr. Korošec pripovedoval, kako so se razvijale stvari med prvo svetovno vojno. Pri neki priložnosti mi je povedal, kakšna je bila njegova poslednja avdijenca pri cesarju Karlu. O tem imam stenografski zapisnik, ki je še nekje na varnem in če Bog da, ga bom lahko še kdaj dobesedno objavil. Sedaj pokličimo v spomin le glavne dogodke v zvezi s to avdijenco.

Jugoslovanski klub državnih poslancev na Dunaju se je ustanovil dne 29. maja 1917. Sestavil se je iz dotedanjih treh klubov: Hrvatsko slovenskega kluba, v katerem so bili poslanci Slovenske Ljudske Stranke in nekaj Hrvatov, iz Narodnega kluba, v katerem so bili tržaški in istrski Slovenci in Hrvati ter dr. Vladimir Ravnihar iz Ljubljane, ter Dalmatinskega kluba. Ob ustanovitvi je imel Jugoslovanski klub 33 poslancev, ki so bili izvoljeni 13. junija 1911. Predsednik kluba je bil dr. Anton Korošec.

Narodi monarhije, razen Nemcev in Madžarov, so zahtevali najprej enakopravnost, nekako federativno ureditev, kasneje pa kar odkrito nastopali za popolno odcepitev in delitev cesarstva. Jugoslovanski klub je svoje stališče izrazil v znani Majski deklaraciji, ki jo je v imenu kluba prebral v parlamentu dr. Korošec sam.

Po teh dogodkih v parlamentu so avstrijsko-nemški vladni in dvorski ljudje počeli vse mogoče, da bi rešili za monarhijo, kar se jim je zdelo, da bi še bilo mogoče rešiti. Obljubljali so arzne manjše koncesije in lovili razne posamezne slovanske politike. Cesar Karol je sam izrazil željo in prošnjo za razgovor z dr. Korošcem. Pri tej avdijenci je cesar sam začel razgovor in omenil več predlogov, ki naj bi zadovoljili južno slovanske narode v monarhiji. Cesar je razlagal, v kakšno stanje je prišla krona in monarhija radi objave majske deklaracije in sličnih izjav zastopnikov drugih narodov monarhije. Korošec je mirno poslušal vse to pripovedovanje, a na koncu mirno in trdo rekel: "Majestät, es ist zu spaet" (Veličanstvo, prepozno je.) Cesar se je pri teh besedah stresel in ves zlomljen začel ihteti. V takem stanju ga je dr. Korošec pustil in odšel iz sebe. Niti poslovti se ni sta mogla.

PRED KRALJEM ALEKSANDROM

Dr. Korošec je doživel takoj v začetku Jugoslavije oziroma kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev huda razočaranja. Četrtna Slovencev je prišla pod tuje sosedne države. V notranji politiki se nova država ni razvijala na demokratičnih osnovah po željah Slovencev. Vendar je bil dr. Korošec popolnoma prepričan, da je Jugoslavija prava rešitev državnega vprašanja, in se je z vsemi možni prizadeval, da jo ohrani in da v njej zmaga misel bratskega sodelovanja in iskrene vzajemnosti.

Ko se je kralj Aleksander odločil, da ukine parlamentarni sistem in uvede osebno diktaturo, je ta načrt izvršil izključno le s svojo ožjo dvorsko, srbsko skupino.

Dvorski avtomobili so se razpršili po beografskih ulicah. Imeli so zastrta vsa okna. Dne 5. januarja 1929. okoli petih ur predno je prišel avtomobil tudi po dr. Korošca, kateremu je bilo samo povedano, da želi kralj Aleksander z njim govoriti. Kralj je brez ovinkov razložil, da je prišel do prepričanja, da ne more več vladati s parlamentom in da se je zato odločil, da bo uvedel avtoritarni sistem na svojo odgovornost. Takoj je postavil Korošču vprašanje, ali hoče sodelovati v taki vladi. Dr. Korošec mu je odgovoril, da ni pričačoval, da se bo na tak način rešila parlamentarna kriza in da se mora posvetovati s svojimi prijatelji, predno da svoi končni odgovor. Kralj je kratko odklonil vsako odlašanje in povedal Korošču, da ne more sedaj nikamor iz dvora, da se ne more z nikomer posvetovati o tem, kar sta govorila. Dal mu je le dvajset minut časa, da sam premisli in odloči. Korošec je odšel v odrečeno mi s sobo, kralj pa je klical k sebi druge osebe, ki jih

je hotel pozvati v prvo vlado diktature. Vsa posvetovanja so bila organizirana tako, da nihče ni vedel, kdo je še pozvan na dvor in kdo je še kandidat za novo vlado. Vse je bilo v največji tajnosti, vse se je odigravalo v mrzlični hitri.

Dr. Korošec mi je pripovedoval, kako silno mučno mu je bilo tistih dvajset minut. Vedel je prav dobro, kaj pomeni avtoritarni režim. Na drugi strani mu je bilo živo pred očmi, da bodo skupine, ki na ta režim ne bodo moge vplivati, izročene na milost in nemilost večji ali manjši samovolji vladajočih ljudi. Vedel je, da je diktatorska vlada prav lahko največja nesreča za Slovence prav tako kot za vso državo. Upanje, da bo v vladi vendar mogel veliko hudega preprečiti, nekaj vplivati, je končno zmalo. Sam je rekel: "Živo mi je bilo pred očmi, da je vstop v diktatorsko vlado nekaj, kar se upira prepričanju, nekaj, kar je bilo proti našemu programu, nekaj, proti čemur sem se boril v teku vsega mojega javnega nastopanja. Nisem pa videl nobenega drugega sredstva, da bi zaščitil pravice naroda in posebej svobodo verskega udejstvovanja, svobodo Cerkve. Nisem upal, da bodo ljudje moj korak razumeli. Pričakovaval sem, da mi bodo zamerili in me najverjetneje obsodili. Pripravljen sem bil, da končam svoje politično udejstvovanje. Zdela se mi je ta žrtev potrebna, tudi če se nikoli več ne bi mogel pojaviti pred svojimi ljudmi. Preveč je bilo na kocki, da bi se otrsela odgovornosti. Sklenil sem, da ponudbo za vstop v vlado sprejemem. To sem tudi izjavil, ko so me po dvajsetih minutah poklicali, da zopet grem k kralju. Takoj po teh besedah so me poslali v neko večjo sobo, kjer so že bili drugi, ki so se tudi odločili, da vstopijo. Kmalu nato je bila prisega te nove vlade". Katoliške ministre je zaprisegal župnik katoliške župnije Kristusa Kralja dr. Alojzij Vagner, ki je pripovedoval, da se mu je zdel dr. Korošec listi večer zelo potr.

Korošec je še povedal, da je pred zaprisego general Peter Živković razporedil vse ministre po vrsti kot vojake in vsakega mu določil: "Ti si minister tega resora, ti tega". Nihče ni poprej vedel, kako mesto v vladi so mu odredili. Dr. Korošec je dobil mesto ministra za promet. Zatem je bila na dvoru mala večerja, potem pa so se novi ministri odpeljali na svoje domove. Naslednje jutro, ko je dr. Korošec prišel maševat v cerkev Kristusa Kralja, ni hotel še z nikomer govoriti, le župniku Vagnerju je naročil, naj pove in svetuje, naj bodo ljudje mirni in pametni in naj čakajo razvoj dogodkov v trdni slogi in mirni disciplini.

Minili so meseci diktatorske vlade. Vedno bolj je bilo dr. Korošču jasno, da cela dvorska klika ni imela nobene dobre misli, ni nič vedela, kako državi pomagati iz notranje zagate. Vlada je delala napako za napako, prizadevala neumno nepotrebne bolečine narodu, brez potrebe dajala nove policijske odredbe in ukinala svoboščine. Posebno je bilo dr. Korošču nemogoče dalje ostati v vladi, ki je prepovedala ne samo vse tradicionalne demokratične politične stranke, ampak tudi prosvetne in dobrodelne organizacije in očitno skušala izbrisati vse, kar je bilo slovenskega v javnem življenju. Najprej je dr. Korošec kralju napisal samo pismo, da zapušča vlado. Potem je pa moral še osebno h kralju, da vse razloži. O tem dogodku je dr. Korošec takole pripovedoval.

Kralj me je tekom razgovora nagovarjal deloma s Ti deloma z Vi, kakor je to delal vselej, kadar je bil nervozen. Prvo vprašanje je bilo: "Korošec, povej mi po resnici, zakaj zapuščas vlado?" Korošec je odgovoril: "Napisal sem vse". "Ni to vse, kar si napisal", je rekel kralj. "to vem. Povej mi iskreno vse, kar Te je pripravilo do tega, da daješ demisijo". Korošec je še nekaj krat poskušal odgovarjati in pojasnjevati samo v okviru misli, ki jih je bil poprej vrget na papir, ko pa je videl, da kralj ne odneha in hoče vedeti podrobnosti in politične intimnosti, je kar tekom razgovora napravil sklep: Sedaj mu bom povedal vse, pa naj bo kar bo. Riskiral je, da nikoli več ne bo mogel pred kralja. Takole je dr. Korošec kasneje po navljial to svoje pripovedovanje kralju Aleksandru:

Vi se, Veličanstvo, zelo dobro spominjate, da ste se z menoj razgovarjali o ukinitvi parlamentarnega sistema in o vpeljavi avtoritarnega režima... Vi ste govorili, da boste vpeljali popolno enakopravnost vseh državljanov pred zakoni, da bo javna uprava postopala napram vsemu poplumu enako, da bo

ste zahtevali pravičnost tako napram poedincem kakor napram skupinam brez razlike. Vi ste mi pripovedovali o svojih načrtih za napredek države. Kaj pa se je sedaj dejansko zgodilo? Ukiniteli ste slovensko zastavo, hrvatsko zastavo, prepovedano je ime slovenskega in hrvatskega naroda, prepovedali ste ljudske organizacije, tudi če so bile še tako zaslužne za naroden napredek v preteklosti in četudi jim sedaj nimate nič očitati. Na drugi strani je srbska zastava ostala kot cerkvena zastava srbske pravoslavne cerkve. Slovensko in hrvatsko narodno ime je dobilo pečat protidržavnosti in separatizma, srbsko ime je češćeno in privilegirano. Javna uprava je mnogo slabša, kot je bila poprej, korupcija, ki ste jo obljubljali popolnoma zatreti, sedaj bolj cvete kot kdaj poprej. Vsako svojo trditve je dr. Korošec podprl s primeri in dejanskimi dogodki. Kralj je vse poslušal in bil silno nervozen. Presedal se je s stola na stol, Korošec pa je hodil za njim in nadaljeval svoje pripovedovanje. Kralj je imel v roki dozo s cigaretami, ki so se mu razsule in sta jih oba pobirala.

Ko je dr. Korošec povedal vse, kar je hotel, mu je kralj rekel: "Ali se spominjaš, da sem od Tebe zahteval izjavo lojalnosti. Takrat sem hotel, da bi Ti vodil vlado avtoritarnega režima. Ker si mi pa Ti takrat dal ono izjavo, sem moral vzeti Živkovića." Kralj je bil silno nejevoljen. Še par kratkih besedi sta izmenjala in se za vedno razšla. Nista se namreč nikoli več videla v uradni avdijenci.

O tej avdijenci je dr. Korošec pripovedoval dvakrat. Prvič je to bilo v Cepu v Radovljici pri Hudoverniku. Takrat je tudi pojasnil, kaj je kralj mislil rat je tudi pojasnil, kaj je kralj mislil z ono izjavo lojalnosti, ki mu jo je očitno dal vzrok, da je prišel kot nosilec avtoritarnega režima general Živković.

Bilo je enkrat v teku leta 1928, ko je kralj Aleksander, potem ko je z dr. Korošcem končal razgovor o resornih stvareh, naenkrat zastavil vprašanje: "Korošec, ali ste Vi zvesti kroni in dinastiji?" Korošec je odvrnil: "Pa Vi, Veličanstvo, to dobro veste." "Ne," je rekel kralj, "reci mi jasno, ali si zvest kroni in dinastiji, in povej, ali bi ostal zvest v vsakem slučaju?" Korošec je odgovoril enako kot prvič, da kralj dobro ve, da mu je zvest. Nato je kralj dodal: "Pojdite sedaj domov, razmislite malo in mi o tem napišite malo izjavo. Prinesite mi jo v prihodnjih dneh." Korošec ni vedel, kaj naj bi bil kralj s tem hotel. Tudi doma si ni mogel priti popolnoma na jasno. "Vendar sem sedel", po pripovedoval Korošec, "in napisal sem izjavo. Napisal sem, da sem zvest kralju in monarhiji in da bom zvest ostal vse dotlej, dokler ne bi ta zvestoba prišla v navzkrižje z mojimi verskimi in narodnimi načeli." Izjava je bila zelo kratka. Ko jo je Korošec prinesel kralju in ko jo je ta prebral, je pripomnil: Korošec, da si jezuit, sem dobro vedel, toda, da si tako velik jezuit, to vidim šele sedaj." Korošec je skušal pojasniti z vso iskrenostjo: Veličanstvo, nič ni tu jezuitizma, če mislite s tem zvičajnost in neiskrenost. Vi dobro veste, da sem že precej v letih in da sem po poklicu katoliški duhovnik. Nič ne vemo, kaj še vse lahko pride. Lahko se zgodi, da se dinastija obrne proti mojemu narodu ali proti moji veri in Cerkvi. Za ta slučaj sem moral napisati, kakor sem napisal in sem omejil svojo zvestobo dinastiji. Ne bi hotel, da bi mi kdaj kdo očitil, da nisem držal, kar sem podpisal. Korošec vedno drži, kar podpiše. Zato ne podpisujem nič takega, česar ne bi mogel tudi izpolniti." Kralj nato ni nič več rekel, poslovlila sta se in razšla. Kasneje ni kralj nikoli več omenil tega razgovora in te izjave vse do poslednje, do razhodne avdijence.

Ob desetletnici smrti dr. Antona Korošca objavljam te spomine. Tri avdijence s tremi raznimi vladarji, v treh raznih dobah Koroščevega javnega delovanja. Nič nisem dodajal, nič izpreminjal. Vse sem tako napisal, kakor se spominjam, da nam je dr. Korošec sam te stvari pripovedoval.

Ob drugi priliki bom skušal napisati še kaj o tistih treh dobah, v katerih so se zgodile opisane tri avdijence. Vsi smo dolžni izrisati podobo tega velikega, nepozabnega voditelja Slovencev.

Slava in čast dr. Antonu Korošču!

Pavo Grubišić.

**Poravnajte naročnino
Prispevajte v tiskovni sklad**

KRANJC MARKO:

BORBA SLOVENCEV NA ŠTAJERSKEM

(Nekaj spominov na prva leta Koroščevega javnega delovanja)

Kako je rad zahajal na svoj dom v Biserjanah pri Sv. Jurju ob Ščavnici! Zlasti zadnja leta! Na grob svojih staršev, za katere je ob tej priliki v domači župni cerkvi maševal, na svoj rojstni dom, kjer mu je živela sestra z družino, obiskat svoje prijatelje, domačega župnika štuheca, monsignora Lovreca v Ljutomeru, dekana Weixla pri Sv. Križu pri Ljutomeru itd, med potom pa svojega zvestega sodelavca iz mladih let svojega javnega delovanja dekana Gomilška pri Sv. Benediktu v Slov. goricah. Še dva meseca pred smrtjo je bil doma in kakor bi slutil, da je zadnjič, se je — prej ni tega nikoli storil — šel poslovit od svoje nekdanje študentske sobe, hleva, škednja in vsega, na čemer so še viseli njegovi otroški in mladostni spomini. Na potu iz Maribora domov je vselej mimogrede poromal k Sv. Trojici v Slov. goricah, najznamenitejši božji poti v Prlekiji, kratko pomolil v kapelici Matere božje, ki se mu je iz otroških let posebno priljubila, ter obujal spomine na svoja prva trojiška romanja z materjo. Romarsko cerkev Sv. Trojice je imel v posebni časti. Nekaj let pred smrtjo je sam iz Beograda (bil je tedaj minister dirigiral organiziranje velikega tabora pri Sv. Trojici, ki se ga je kljub skrajno slabemu vremenu, dežju in mrazu, udeležilo nad 12.000 zborovalcev, tudi s Hrvatske in Srbije. Po shodu je hrvatske in srbske goste in vse časnikarje pogostil na svojem rojstnem domu. Ljubil je svojo Prlekijo in bil ponosen nanjo, ki je dala Sloveniji častno število zaslužnih mož, in jo je duhovito opisal v "Našem domu" 1. 1923.

Iz dijaških let je rad pripovedoval, kako so štajerski študentje prvič rajžali na Kranjsko in na meji (med Vranskim in Trojani) poljubili bratsko kranjsko zemljo.

V bogoslovju je bil predsednik društva mariborskih bogoslovcev "Slomšek" in urednik društvenega glasila "Lipica". Po treh letih kaplunanja (na Sladki gori pri Šmarju ter v močno pomemčenem trgu Marenbergu ob Dravi) je bil okoli 1. 1900 imenovan za prefekta v deškem semenišču v Mariboru in je istočasno prevzel uredništvo "Slovenskega gospodarja", političnega glasila za Spodnje Štajersko.

Narodnostne razmere so bile tedaj na štajerskem le malo manj ostre kakor na Koroškem, daleč huje nego na Kranjskem. Po zavodih in uradih brezpravnost in zapostavljanje Slovencev in slovenskega jezika. Ljudske šole na deželi so bile sicer slovenske, a z nemščino kot predmetom, po trgih nemške "šulvereinske" gimnazije: v Ptujju popolnoma nemška, v Mariboru in Celju nemška z nižjimi slovenskimi vzporednicami; realna in učiteljske v Mariboru nemško (slovensko zasebno žensko učiteljske so imele šolske sestre v Mariboru, ki pa so morale prenašati zaradi tega nepopisne šikane mestnih občinskih svetnikov). Kmetijska šola v Mariboru in obrtno-daljevalne šole po mestih in trgih nemške.

Kljub nemškim srednjim šolam je bilo slovensko dijaštvo na štajerskem, zlasti gimnazijsko, ki je prihajalo skoraj vse z dežele, usmerjeno odločno slovensko in slovansko. Marljivo so se učili slovanskih jezikov, ne samo srbohrvaščine, ampak tudi češčine, poljščine in ruščine. Središče slovenskega in slovanskega dijaškega gibanja je bilo deško semenišče v Mariboru, kamor je prišel dr. Korošec za prefekta. Upravni uradniki pri političnih oblastvih, sodiščih, na železnici so bili po ogromni večini Nemci ali nemškutarji. Okrajni glavarji nemški baroni. Sodišča so izrekala čisto krivične sodbe, ker sodniki niso obvladali slovensčine. Na železnici na slovensko zahtevo nisi dobil voznega listka. Slovensko zavedne uradnike in profesorje so pošiljali v nemške kraje. Uradno pomemčevanje je dopolnjeval nemški "Turnverein" in "Südmarka", ki je Nemcem iz "rajha" kupovala slovenska posestva ob meji in je n. pr. samo v obmejni št. Ilj v Slov. goricah pred prvo svetovno vojno vrgla nad milijon zlatih kron; dalje nemška lista "Marburgerzeitung" (v Mariboru) in "Cillier Zeitung" v Celju ter slovensko pisano nemškutarsko glasilo "Štajere" v Ptujju. S "Štajercem" in Hutterjevim žganjem so Nemci zastupljali slovensko ljudstvo zlasti v ptujskem okraju, dušno in telesno. Pri volitvah pa so si skušali z volilno geometrijo, podkupovanjem in nasiljem zagotoviti mandate za državni in deželni zbor. Obrtniki in trgovci po mestih so bili Nemci ali nemškutarji, le prav malo slovensko zavednih, saj so že vajence, ki so prihajali z dežele, pomemčevali mojstri in obrtno-daljevalne šole. Delavstvo in železničarji so bili pod komando nemško usmerjene socialne demokracije.

Odločno slovensko misleča in čuteča je bila s prav malo izjemami duhovščina, ki je s peščico narodno zavednih inteligentov — lajkov budila in širila v ljudstvu slovensko narodno in versko zavest. Nemštvo in nemškutarstvo na Spodnjem štajerskem je bilo "los von Romovsky", izrazito protikatoliško. Ko je dr. Korošec prišel v Maribor, je bila slovenska narodna zavest na deželi že precej razvita in razgibana, a slovenske sile so bile še neorganizirane ali premalo organizirane. Politično so se organizirali za volitve in si priborili že nekaj državnih in deželnih poslancev (dekan dr. Gregorec, dekan Žičkar, kmet Rožkar, dr. Ploj in dr.), ki so Spodnještajerski že marsikatero dobrotno pridobili, da si so morali za vsako na smrt boriti. A še vedno je bil Spodnji štajer tudi z materialne strani zelo, zelo zapostavljen (regulacije rek in potokov, železnice, kmetijsko šolstvo). Stalnih organizacij, politične in prosvetne, pa slovensko podeželsko ljudstvo ni imelo. (Vošnjakove zadruge so delovale le po mestih in trgih in so bile Schultze-Delischeve). Prosvetno delo je tedaj že več let vršila "Tiskarna sv. Cirila" v Mariboru s svojim tednikom "Slovenski gospodar", čigar uredništvo je prevzel semeniški prefekt Korošec; a prosvetne organizacije ni bilo.

Kot urednik je znal dr. Korošec iz vseh krajev spodnje štajerske pritegniti zlasti mlade ljudi k sodelovanju. Uvedel je sistem dopisov iz posebnih krajev, ki jih je razvrstil po okrajih; tako je bil "Slovenski gospodar" po obliki nekak zemljevid Spodnje štajerske. Dopise je Korošec preoblikoval in strnjeval in s tem svoje dopisnike šolal in vzgajal. Pozneje je za inteligentnejše bralce, ki jim je bil "Gospodar" premalo, ustanovil "Stražo", ki je bila obenem obmejno narodnoobrambno glasilo; za mladino pa "Naš dom", prvotno kot prilogo "Slovenskega gospodarja", pozneje kot samostojen list. Vsi trije listi so pod dr. Korošcem dosegli svoj višek, kakovostno in številčno. V uredništvo je pridobil sposobne mlade ljudi: za "Slov. gospodarja" in "Naš dom" pok. Žebota, za "Stražo" akademika Frana Kotnika in Poldeta Kemperleta. Od 1. 1905 naprej, ko je dr. Korošec stopil v parlamentarno življenje, ga je v uredništvu kot "šef" nadomestoval bogoslovni profesor dr. Hohnjec.

Koroščeva uredniška sobica v Cirilovi tiskarni je bila žarišče vsega porajajočega se organizacijskega gibanja na štajerskem. Kakor čebele v panj in iz panja so prihajali sem mladina, kmetje, duhovniki, maloštevilni katoliški inteligentje — sami mladi "risi", kakor so se imenovali — bodoči voditelji mladinskih, prosvetnih, gospodarskih in političnih organizacij.

Najprej je dr. Korošec s tedanjim jarenskim kaplanom Gomilškom (dekana Gomilška je med drugo svetovno vojno 1. 1941 brez povoda ustrelil na Dolenjskem nek nemški oficir, potem ko je Gomilšek posredoval za tamonje kmete) po farah organiziral "Mladiške zveze" in "Dekliške zveze", ki jih je združil v "Mladiško zvezo" in "De-

kliško zvezo" za vso štajersko. (ok. 1. 1903). Mladiške in dekliške zveze so se razširjale v "Izobraževalna društva" ki so se združila v štajersko Podzvezo Slov. Krščanske socialne zveze v Ljubljani. Na pobudo dr. Kreka se je štajerska Podzveza osamosvojila kot "Slovenska krščanska socialna zveza za štajersko", včlanjena je pa bila v ljubljansko SKSZ. Ko je 1. 1904. "Slov. kršč. soc. zveza v Ljubljani na svojem običnem zboru v Mariboru sklepala o ustanovitvi mladinske telovadne organizacije, je dr. Korošec predlagal, naj se nova organizacija imenuje "Orel". Njegov predlog je bil navdušeno sprejet in uresničen. Odslej se je mladinskim in prosvetnim organizacijam vsega posvetil dr. Hohnjec, dr. Korošec pa kmetijski stanovski organizaciji, zadružništvu in politiki. Tako sta si prijatelja delo razdelila ter ob nedeljah, pozimi tudi med tednom, potovala po štajerski ter ustanavljala organizacije in prirejala shode in izobraževalne tečaje. Pri tem sta po potrebi drug drugemu pomagala: ob volitvah dr. Hohnjec Korošču, v parlamentarnih počitnicah dr. Korošec Hohnjcu.

Skupno s kmetom Rožkarjem, ki je bil že od 1. 1896 državni poslanec za mariborsko okolico-levi breg in Slov. gorice, ter kmetom Pišekom je dr. Korošec ustanovil "Kmečko zvezo za Slov. štajersko", kmetstvo stanovsko in hkrati politično organizacijo; z njenim programom so dr. Korošec in tovariši kandidirali pri vseh volitvah pred prvo svetovno vojno.

Posebno pozornost je dr. Korošec posvečal kmečkemu zadružništvu. Z dr. Jerovškom, poznejšim ravnateljem Pušenjake tiskarne in revizorjem Pušenjake je ustanavljal kmečke posojilnice Raiffeisnovke in blagovne zadruge, ki so se včlanjale v ljubljansko "Zadružno zvezo", a si kmalu osnovala svoje lastno Podzvezo v Mariboru, včlanjeno v "Zadružno zvezo" v Ljubljani. Z dr. Jerovškom sta ob uradnih dneh marljivo "uradovale" v "Spodnještajerski ljudski posojilnici" v Mariboru, ki se je pozneje razmahnila v skoraj največji kmečki denarni zavod na štajerskem in ki je mariborskim okoliškim kmetom in katoliškim organizacijam izkazala neizmerno dobroga.

Pri vsem tem vsestranskem delu je Korošec našel čas, da se je pripravljala na rigorozne na teološki fakulteti v Gradcu in je 1905. promoviral za doktorja teologije.

Tega leta 1905. je bil dr. Korošec izvoljen za deželnega poslanca v štajerski deželni zbor v Gradcu. Volilni boj z nemškutarji in liberalci — dr. Kukovec je v Celju ustanovil "Narodno-napredno stranko" — je bil krvavo hud; dr. Korošec se je izpostavil večkrat smrtni nevarnosti, izvojeval pa je pri teh in vseh naslednjih volitvah po vsem Spodnještajerskem sijajno zmago. Z dvanajstoric poslancev "Kmečke zveze" je z obstrukcijo za tri leta zavrl delovanje štajerskega deželnega zbora, dokler ta ni ugodil vsaj najnujnejšim gospodarskim potrebam Spodnještajerske (med drugim ustanovitve Kmetijske šole v

Koledar Svobodna Slovenija za leto 1951 boste mogli kupiti na sledečih krajih:

1. Pisarna Društva Slovencev, c. Victor Martinez 50;
2. Casa Boyu, Olazabal 2336;
3. Santeria y Papeleria "Santa Juliya", Victor Martinez 50;
4. Foto atelje Lojze Erjavec, Alvarado 350, Ramos Mejia;
5. Slovenska hiša na Blanco Encalada 149, Villa Martelli;
6. Ivan Žnidar, brivski mojster, Drysdale 5614, Carapachay. Cena koledarju 32 pesov.

Juriju ob ježni železnici nekaj cest ter regulacij rek in rečic).

L. 1906 je bil 34 letni dr. Korošec izvoljen v državni zbor na Dunaju in pripeljal s seboj poleg Rožkarja, ki je bil prej državni poslanec, še dr. Verstovška, dr. Jankoviča, Branciča in drugarja Piška. Z dr. Krekom sta odšli tudi na Dunaju složno sodelovala in se dopolnjevala. Korošec se je vedno bolj uveljavljal; kmalu je bil izvoljen v avstrijsko - madžarsko delegacijo, ki je obravnavala avstro-ogrsko skupne zadeve (finance, vojsko, zunanje zadeve) in bil končno za dr. Šušteršičem izvoljen za predsednika Jugoslovanskega kluba, v katerem so bili združeni ne samo poslanci Slovenije, ampak tudi Dalmacije, ki je tedaj pripadala Avstriji. Čim bolj se je bližala svetovna vojna, tembolj so se zblíževali slovanski državni poslanci v borbi za enakopravnost vseh Slovanov v Avstriji.

Ko je 1. 1914 izbruhnila vojna, je bilo parlamentarno delo odloženo. Koj prve dni vojne pa se je začelo zlasti na štajerskem strahovito preganjanje Slovencev. Zapirali so predvsem duhovnike in narodno zavedne inteligente pa tudi vidnejše kmete; ko so jih gonili v zapore, je nemška in nemškutarska fakinaža vanje pljuvala, jih zasramovala in pretepal. Dr. Korošec, ki ga je štiti la poslanska imuniteta, a samo nekoliko, je imel v uredništvu hišno preiskavo, a brezupešno; hitro je organiziral za aretirance pravno zaščito sestoječo ne le iz slovenskih, ampak tudi pravičnih nemških odvetnikov. Pri nevarnem rešilnem delu mu je neustrašeno pomagal dr. Verstovšek. Oba sta se do skrajnosti eksponirala ter riskirala svobodo in življenje, ne le pred avstrijskimi oblastmi, ampak tudi pred nemško fakinažo, ki je zlasti dr. Korošču sledila na vsak korak. Ko so kmečko ljudstvo začele tlačiti rekvizicije, se je za dr. Korošca in tovariše poslance odprl nov delokrog neštittih intervencij.

Pri vsem podrobnem delu se je dr. Korošec vestno in marljivo pripravljala na usodne dogodke, ki so se naglo bližali. Ko se je koncem maja 1917 po treh letih odprl odločni avstrijski državni zbor, je dr. Korošec v imenu Jugoslovanskega kluba podal majsko deklaracijo.

HUGO WAST

6 6 6

DRUGI DEL IVANE TABOR. — POSLOVENJENO S PISATELJEVIM DOVOLJENJEM.

49.

Dobro! Torej bi on s svojim imenom pretrgal dve tradiciji obenem: prevzel bi ime Simon I. in obdržal kljub temu ime prvega papeža, ki je bil prej Simon kot Peter.

Predstavljaj si je kardinale, kako bi osupnili pri tako kruti prekinitvi tradicije in njihovo tiho nezadovoljstvo, on pa bi nato stopil v bližnjo oblačilnico, kjer bi ga oblekli v avdienco oblačilo: bel talar, prepasan s svilnatim pasom, nabran roketelj in pelerino iz rdečega žameta. Na glavo bi dal belo kapico "solideo", na vrat pa šlo, pretkano z zlatom.

Tako oblečen bi stopil na prestol, postavljen k evangelski strani oltarja v Sikstinski kapeli, in drug za drugim bi pristopali kardinali, da mu poljubijo roko in sprejmejo od njega objem in poljub miru.

Nato pa bi eden izmed odličnikov konklave, pred katerim bi nesli papeški križ, stopil na balkon pred trgom svetega Petra in bi zavpil vsej množici in vsemu svetu tiste starodavne in slovesne besede: "Annuntio vobis gaudium mag-

num: habemus papam!" (Oznanjam vam veliko veselje: imamo papeža!) in nato bi dodal ime "Simona de Samaria" in njegovo novo ime v dolgem časosledu papežev: "Simon I."

Nato bi sledila poklonitev veleposlanikov, za njimi generalov meniških redov, suverenov, kraljev in cesarjev, ki bi se nabirali v Rimu in se priglašali k njegovim avdiencam.

Takoj njegova prva dejanja bi pokazala duha njegovega vladanja: pomiritev Cerkev z današnjo dobo. Reformiral bi disciplino; odpravil duhovniški celibat; vpeljal esperanto namesto latinščine; določil bi izbiranje škofov po kleru in tudi papeža po škofih in duhovnikih, končno pa bi sklical takoj vesoljni zbor, ki naj bi razglasil dogmo o "svobodnem človeku": proglasil bi, da je "ljudstvo" nezmotljivo, kadar se izjavlja neposredno po plebiscitu, ali posredno, to je po večini enega nad polovico svojih predstavnikov...

Ko se je razširila po Buenos Airesu novica, da je bil izvoljen za papeža neki

argentinski duhovnik, in to predstojnik gregorjancev, je mnogo katoličanov prihitelo v njih samostan, da mu čestitajo.

Oče Placid je sprejel novico spočetka zelo slabo razpoložen, in je ni hotel poslušati, ne razumeti.

Samo Ernest Padillo je lahko prišel k njemu in je imel z njim dolg razgovor.

"Prečastiti, Vi nočete verjeti v sporočilo, ki smo ga zvedeli, ne poveste pa nam, zakaj ne."

"Ne verjamem in ne verjamem!" je uporno trdil starec.

"Torej si moramo misliti", je nadaljeval Padilla, "da vas boli, da je član vašega reda postal najvišji duhovnik na svetu?"

"Resnično sem presenečen", je končno odgovoril stari pater in skremžil ustnice kot pred grenkostjo. "Zdi se mi, da bodo prišli najgrenkejši dnevi za Cerkev, če se bo volil papež pod vplivi kakšne vlade ali 'ljudstva'."

"Ali ni bilo tako v prvih stoletjih Cerkev?", je vprašal Padillo.

"Zgodilo se je, resnično. Nekateri papeži so bili izvoljeni od rimske duhovščine, posebno od škofov, in ljudstvo jih je priznalo."

"Ali se ne more to ponoviti tudi sedaj?"

"Gospod ne dovoljuje, da bi se vrnili ti časi. Če so ti dogodki že v časih tako vroče in trdne vere prizadeli toliko težav, kaj bo šele sedaj? Si lahko pred-

stavljate naše ljudstvo, da ustanavlja 'komiteje' za izvolitev papeža? Si lahko predstavljate naše brezverske vlade, da posegajo v izvolitev papeža?"

Padilla se je zasmejal.

"Prečastiti, imate prav. Mislim, če sem prav informiran, so se protipapeži začeli prav po volji 'ljudstva'?"

"Da!" je odgovoril pater Placid. "Prvi protipapež Ursino je bil izvoljen po rimskem ljudstvu in delu duhovščine leta 396. proti izvolitvi svetega Damasa, ki so ga izvolili škofje. Pristaši papežev so se stegli s pristaši protipapeža v neki cerkvi. Stošestintrideset mrtvih, ki so ostali tam, je dalo povod cesarju Valentinianu, da je posegel vmes po posredovanju rimskega exarha. Na srečo se je ta postavil na stran pravega papeža, ki je bil sveti Damas. Tako se je začelo s hvalevrednim posegom cesarske vmešavanja v izvolitve papežev, ki se je pozneje pokazalo tako nesrečno in usodno.

Cesarji, ki so vladali na Vzhodu v Bizaneu, kakor tudi oni za Zahodu, so si želeli v veliko čast nositi naslov: zaščitnika Cerkev proti krivovercem, razkolnikom in upornikom. Toda njihova zaščita se je spremenila v varuštvo nezmožljive civilne oblasti nad cerkveno."

"Papeži so nato pristali."

"Ne, nikdar. Cerkevna politika skozi dvajset stoletij je trdno stala na principu, da se to, kar je božjega, ne mo-

re dajati cesarju. V nekaterih primerih je pač trpela vmešavanja, da bi preprečila hujšo stisko, toda vedno je ohranjevala popolno svobodo svojega poučevanja. In zato je bojevala hude boje."

"Oprostite mi, prečastiti", je odvrnil Padilla, opirajoč se na svoj spomin: "Ali ni bil nekoč neki nemški vladar, ki je celo zmogel vreči s prestola nekega papeža in postaviti nanj drugega?"

"To so pisali in učili zgodovinarji, ki so bili nasprotniki Cerkev, pa ni resnično," je takoj odgovoril oče Placid, katerega spomin v teh zadevah je bil zanesljiv. "Mislite naslednje dejstvo: leta 963 je bil papež Janez XII odstavljen ne po koncilu, temveč po nekem zakonem zboru v Rimu po namigu cesarja Ottona I, ter ga je nasledil papež Leon VIII."

"Da, to", je pritrdil Padilla, "tako se je imenoval papež, na katerega sem mislil."

"Toda papež Leon VIII je bil protipapež. Kot takega ga smatra Cerkev, ki ga nikdar ni uvrstila v vrsto svojih zakonitih papežev."

Nekaj časa sta molčala, dokler spet Padilla ni izrekel vprašanja.

"Kadar kakšen protipapež uporablja ime in število v vrstnem redu, ali potem pravi papež, ki vzame njegovo ime, ponovi to število ali vzame naslednjo večjo?"

Novice iz Slovenije

Boj proti "plavemu ponedeljku" v mariborskih železniških delavnicah. Delavnice državnih železnic v Mariboru so eno izmed najboljših podjetij te stroke. Vendar tudi pri njih še ni vse tako, kakor bi moralo biti. Posebno delovna disciplina ni dovolj trdna. Saj je v podjetju, ki zaposluje več tisoč delavcev, komaj 200 takšnih, ki niso omadeževani s plavimi ponedeljki in drugimi neopravičnimi izostanki. Borba proti izostankarstvu bo tudi za novo skupino ljudskih inšpektorjev, ki so jo v podjetju izvolili v soboto, ena izmed važnih nalog. Za ljudske inšpektorje so izbrali najboljše delavce: 13-kratnega udarnika in odlikovanca z redom dela I. stopnje Hoto, predsednika sindikalne podružnice in odlikovanca Tužavca, osemkratnega udarnika in odlikovanca Poljšaka, večkratnega racionalizatorja Stefančiča in druge. Stara komunistična metoda! — Vzgojiti nekaj takozvanih udarnikov, proglasiti jih za zgled manj pridnim delavcem, dati jim nekaj ugodnosti in postaviti jih za valpte svojim tovarišem: to je metoda, ki ima svoj izvor v Rusiji in ki se uveljavlja povsod, kjer "vlada ljudstvo".

Hotel Excelsior v Beogradu popravljajo na poseben neudarniški način. Po proračunu naj bi bilo delo opravljeno v 5 mesecih za 12 milijonov dinarjev. Pa sta minili že dve leti in stroški so narasli na 20 milijonov, konca popravil pa še ni videti. Sedaj so postavili pred sodišče ravnatelja hotela Josipa Flajsa in stavbno družbo Dunav, ki je delo prevzela.

Bav-bav v Beogradu. Po beograjskih ulicah je strašilo. Neka prikazen je menda klala ženske, tako da si ženski svet po gotovih mestnih delih zvečer ni več upal na ulico. Drugod so skrivnostni zločinci kradli in morili male otroke. Policija je vestno preiskala, kaj je na celi stvari, pa je prišla do zaključka, da ni nič drugega, kakor zloba nekaterih ljudi.

Vse vrste stavbnega lesa za postavitev hiš in za mizarstvo itd. predelujem in dostavljam na dogovorjeno mesto po najugodnejših pogojih.

Inf.:
25 DE MAYO 149/IV.16
Tel. 32-8255
Od 15. do 19. ure
I. TOKIĆ

DARILA
ŽIVILA, TEKSTILNO BLAGO,
ZDRAVILA.
ZA VSE DRŽAVE.
Iz Buenos Airesa pošiljamo 5 kg težke pakete v Jugoslavijo, Avstrijo, Nemčijo, Čehoslovaško in druge države: Posteljino, srajce, blago, čevlje, usnje, rabljeno obleko: mast, slanino, šunko, med, salame in čokolado.
PANETH y Cia.
DIAGONAL NORTE 501 — Of. 810
T. E. 30-7352

di, ki hočejo begati javnost, še bolj pa neumnost drugih, ki take vesti verjamejo in širijo naprej. Stvar je sama na sebi res neumnost, značilna pa je, da se take govorice širijo le takrat, kadar ljudstvo živi v strahu in negotovosti in kadar tajna policija in ne kak bav-bav v resnici odvaja neznanokam sredi noči nič hudega sluteče ljudi. Mir in svoboda sta najboljši sredstva za preprečitev takih bolehnih pojavov. Pa v Titovi Jugoslaviji ni mesta ne za mir ne za svobodo.

Veliko pomanjkanje živinske krme, ki je posledica suše v Jugoslaviji, bo letošnjo zimo povzročilo hudo škodo v živinoreji. Vlada je izdala stroge odredbe, ki ukazujejo zmanjšanje krmilnih porcij na najnižjo mero, prisilno oddajo krme, če je je kje več, kot za najnujnejšo potrebo in pa, kar je najhujše, oddajo živine, ki jo kmetje ne morejo prehraniti. To zadnje bo hud udarec za kmete, ki so doslej v prosti prodaje lahko oddajali presežek prireje, sedaj pa bo moral oddati po "uradnih cenah", kar pomeni toliko, kakor podariti državi skoro edini vir dohodka.

"Turmani" se puntajo. Ptujski okraj bi moral dati 100 voznikov za prevoz lesa na Pohorju. Proti pozivu na tlako se je pritožilo 86 voznikov, 14 pa jih je šlo na Pohorje, toda kmalu se jih je vrnilo 12, tako da sta ostala na delu le kmeta Mlakar in Javornik iz Cirkovec pri Ptuj. In tako gnije na Pohorju tisoče kubičnih metrov lesa, med tem ko ga ni dobiti ne za stavbe in ostrejša, ne za kurjavo po šolah in uradih, še manj pa v zasebnih stanovanjih, če niso stanovalci posebno navdušeni priganjači za komunizem.

Suho leto da dosti dobrega vina. Slovenski vinogradniki so se veselili, da bodo s prosto prodajo te božje kapljice lahko zaslužili nekaj tisočakov, tako potrebnih za nakup obleke in obutve, ki je za kmeta na razpolago skoro izključno v prosti prodaji. Pa ne bo nič! Je že izšla odredba, ki veleva obvezno prodajo vinskega pridelka državi po uradnih cenah. Po "planu", ki so ga naredili, bo za domačo uporabo ostalo 150 do 300 litrov vina na osebo nad 15 let, od presežka pa

bo treba obvezno oddati 30 do 60 odstotkov pijače. Po praksi, ki jo poznamo, bodo pustili komunistu 300 litrov vina na osebo in vzeli 30 odstotkov presežka, "reakcionarju" pa bodo pustili na osebo 150 litrov, vzeli mu pa bodo 60 odstotkov. Pa se potem rdeča oblast čudi, zakaj gre tako gospodarstvo rakovo pot.

Titovi oblastniki se hudujejo nad kmeti v mursko-soboškem okraju, ki niso oddali več kod 78% po planu določenega žitnega pridelka. "Krivdo imajo menda ljudski odbori. Še slabši kot reakcionarni kmetje pa so takozvani zadružniki. Ti so se obvezali, da bodo dali 20 vagonov

žita, pa so ga odrinili le 7 vagonov, to je 35 odstotkov. Kje je vzrok? V suhem računu! Če bi ne bila cena žitu, ki ga je treba obvezno oddati, bi kmet odvisno žito prav rad oddal. Saj ga ne poje več kot ga potrebuje. Tako pa ga skrivaj proda po visokih cenah in potem mirno odrine 8 ali 10 tisoč dinarjev kazni, ker ni zadostil predpisu. Posebno se hudujejo ljubljanski časopisi na krajevni odbor v Črnelavcih, ki sploh ni izdal odloka za odkup zato, ker so se člani odbora bali zamere ali pa še kaj hujšega. Mora biti res nekaj lepega ta toliko opevana Titova svoboda!

tiste, ki so ga po zvočniku poslušali po vsej bolnici.

Opoldne je gostoljubna Gaserjeva družina povabila novomašnika in spremstvo na kosilo, popoldne pa se je ista zbrala slovenska družba ter ob prijetnem pomenku in pogrneni mizi proslavila zaključek tega svečanega dne.

Č. g. Kump bo čez nekaj dni odpotoval na svoje prvo duhovniško mesto v Peru. Želimo mu na težki poti, po kateri bo hodil, obilo uspehov in Božlega blagoslova!

Dr. J. J.

SLOVENCİ PO SVETU

Anglija

Gospa Žebotova — sedemdesetletnica
V Parpendenu (Herts) je 6. novembra v krogu svojih hčera in zetov praznovala gospa Marija Žebotova svoj sedemdeseti rojstni dan. Ne le za to, ker je najstarejša Slovenka tu, pač pa predvsem, ker je mati številne slovenske družine ji ob tej priliki iz srca želimo: Še na mnoga leta!

Poroki: V Conventryju v cerkvi presv. Zakramenta sta se 30. septembra poročila gospodična Lavra Merlo in gospod Franc Petrovič.

V Burnleyu (Lancashire) v cerkvi Kristusa Kralja sta pa stopila pred oltar dne 11. novembra gospodična Ema Flechinger in gospod Egidij Jamnik. Naše čestitke!

Društveni oglasnik

Vse tiste, ki imajo izposojene knjige iz knjižnice Društva Slovencev prosimo, da takoj knjige vrnejo, ker Društvo knjižnico preureja.

Vse, ki imajo stare številke Ameriške Domovine, prosimo, da bi odstopili Društvu za knjižnico naslednje številke: iz leta 1949 št. 133, 186, 198, 199, 200, 201, 202, in 249; iz leta 1950 pa št. 193.

Društvo Slovencev.

Na chacro v prov. Buenos Aires iščemo kmečko družino. Ponvabe z navedbo zahtev pošljite na Casilla de Correo 2712, Buenos Aires.

Imprenta "Dorrego", Dorrego 1102 - Bs. Aires

Slovenci v Argentini

Buenos Aires

Na akademiji Društva Slovencev v počastitev dr. Antona Korošca bodo govorili gg. Miloš Stare, France Kremžar, Rudolf Žitnik in August Horvat. Nastopili bodo tudi otroci. Sodeloval bo tudi Slovenski pevski zbor "Gallus".

Slovenci v Argentini, ki žele kolerdar Svobodna Slovenija za 1951 prejeti po pošti, naj to sporočijo na upravo Svobodne Slovenije, Victor Martinez 50, Buenos Aires. Obenem z naročilom naj pošljejo tudi kupnino v znesku 32 pesov in 2 pesa za poštino ter ovojnino. Skupno 34 pesov.

Pri naročilu več izvodov stane poština in ovojnina le za prvi izvod 2 pesosa, za nadaljnje izvode pa po 1 peso.

Denar nakažite s giro postal.

Kolerdar Vam bomo poslali s priporočeno pošto v trdnem in dobrem ovoju.

OBCNI ZBOR INAVE

Na 2. rodnem občnem zboru v nedeljo 3. decembra 1950. si je Igralska Družina N. Velikonja izvolila naslednji upravni Odbor: Predsednik: Janez Perharič, tajnik: Nikolaj Jeločnik, blagajnik: Remigij Terčič, tehnični vodja: Martin Kovačič, arhivar: Milena Kramar

Nadzornika: Insp. Ludvik Štancar in Maks Borštnik.

OSEBNE NOVICE

Poročila sta se 9. decembra t. l. na Avellanedi Babnik Franc in Albina Roiaz, Iskreno čestitamo!

Sinček se je rodil v družini Jakšič Antona in Marije Marolt v Lanusu. Čestitamo!

V Argentino so v zadnjem času prispeli: Dne 19. novembra z ladjo Florida Jože Lovrenčič z ženo Marijo in hčerko Marijo - Vido, dne 8. decembra pa z ladjo Lavoisier Franc Zor.

Córdoba

Nova maša v Cordobi

Gospod Ciril Kump je v nedeljo, dne 26. nov. "ponovil" svojo novo mašo med nami, kordobskimi Slovenci. Potem ko smo ga "posodili" Slovincem v Buenos Airesu, je bilo popolnoma naravno, da se je vrnil med nas, kjer je prebil sredi med nami svoja zadnja leta in tudi dokončal svoje študije.

Sv. maša je bila, kakor ob vseh naših slovesnih prilikah, v cerkvi bolnišnice "Transito" in se je je udeležilo veliko število Slovencev. Pri vходу v cerkev, je novomašnika pozdravila, mlada Slovenka Irena Firova ter mu izročila sliko Zalostne Matere Božje, pevski zbor pa je slavnostno intoniral "Novomašnik bod pozdravljen".

Ob asistenci č. gg. profesorjev Hanzeliča in Levstika ter p. Jakoba, je nato novomašnik daroval svojo daritev Bogu. Pevski zbor je pod neutrudljivim vodstvom g. Milana Grdina zapel, ter navdušil vse navzoče, kakor tudi

Trgovina z nabožnimi predmeti in papirjem
"SANTA JULIA"
Victor Martínez 39

PISEMSKI PAPIR vseh vrst in oblik, PERESA, črnilo, svinčnike, BIROME, lepa NALIVNA PERESA, ZVEZKE, šolske TORBICE, pisarniške POTREBŠČINE,
DAMSKE ROČNE TORBICE in lepe AKTOVKE, RAZGLEDNICE za voščila, božič in mesta Buenos Airesa,
ALBUME in vogličke za albume, beležnice in različne NOTESE, KIPE, podobe, KRIŽE, svetinjske, ROŽNE VENCE, kropilnike, BREZIJANSKE PODOBE etc.,
KADILO in SVEČE ter JASLICE.
Vse to in še mnogo drugega koristno-potrebega Vam nudimo po zmernih in nizkih cenah.
POPRAVLJAMO Vam hitro in dobro Vaše spominske rožne vence.
Priporočamo se Vaši naklonjenosti

Santería y Papelería
"SANTA JULIA"
Victor Martínez 39

CANGALLO 439, Oficina 602

"TRANSITO"

ENCOMIENDAS INTERNACIONALES

T. E. 34-9185

URADNE URE: OD 9. DO 18. NAROČNIKI KI NAROČAJO PAKETE PO POŠTI, NAJ POŠILJAJO ALI GIRO POSTAL ALI ČEK!

POŠTNI PAKETI SO ZAVAROVANI PROTI POPOLNI ALI DELNI IZGUBI ZA VSE DRŽAVE
Naslovljenec dobi paket brez vsakih stroškov v šestih do devetih tednih, kakor je pač država, v katero je paket namenjen. Vročitev paketov garantiramo. Plačilo zavarovalnine pa izpade v primerih višje sile kot n. pr. mednarodne vojne ali državljanske vojne itd.

KAKOVOST PAKETOV: VSE BLAGO JE PRVOVRSTNO.

Ta cenik razveljavlja vse dosedanje cenike.

No. 1 \$ 33.—
2,25 kg riža
No. 2 \$ 33.—
4,5 kg riža
No. 3 \$ 33.—
4,5 kg sladkorja
No. 7 \$ 44.—
4 kg mila za pranje
300 g toaletnega mila
No. 8 \$ 45.—
2 kg svinjske masti
3 konzerve govejega mesa
1 steklenica mesnega izvlečka
1 konzerva paradižnikove mezge
No. 10 \$ 48.—
1 kg surove kave Santos
2 kg sladkorja
1,5 kg riža
No. 12 \$ 48.—
2 kg riža
1 kg govedine (pecho de vaca)
2 konservi z govedino
1 steklenica mesnega izvlečka

No. 13 \$ 54.—
1 kg prekajene slanine
1 kg svinjske masti
2 kg čebelnega medu
No. 14 \$ 55.—
1 kg Santos kave v zrnju
3 kg neto čebelnega medu
No. 15 \$ 55.—
10 konserv govejega mesa
No. 16 \$ 56.—
2 kg neto svinjske masti
2 kg prekajene slanine
No. 17 \$ 58.—
1 kg Santos kave v zrnju
3 kg neto svinjske masti
No. 18 \$ 60.—
4,5 kg riža
4,5 kg sladkorja
No. 19 \$ 60.—
9 kg riža
No. 20 \$ 60.—
9 kg sladkorja

No. 22 \$ 75.—
2 kg Santos kave v zrnju
1,5 kg sladkorja
1 kg riža
No. 23 \$ 78.—
3 kg moke
3 kg sladkorja
2 kg čebelnega medu
400 g dišav
No. 26 \$ 87.—
1 kg Santos kave v zrnju
2 kg sladkorja
2 kg svinjske masti
2 kg riža
1 kg govedine (pecho de vaca)
½ kg marmelade
No. 27 \$ 96.—
1 konzerva z govejim jezikom
1140 g)
1 kg slanina
2 kg svinjske masti
1 kg riža

1 kg čebelnega medu
1 kg sladkorja
½ kg kakaa
No. 30 \$ 150.—
1 kg Santos kave v zrnju
1 kg sladkorja
1 kg marmelade
1 kg čistega čebelnega medu
1 kg svinjske masti
1 kg prekajene slanine
1,14 kg govejega jezika
1 steklenica (100 g) mesnega izvlečka
1 manjša konzerva s svinino
250 g angleškega kakaa
200 g Ceylon čaja
400 g izbranih dišav
No. 31 \$ 38.—
4,5 kg moke
No. 32 \$ 80.—
4,5 kg moke
4,5 kg sladkorja
No. 33 \$ 100.—
2,5 kg surove kave